JAVA-BODE.

NIEUWS-, HANDELS- EN ADVERTENTIE-BLAD VOOR NEDERLANDSCH-INDIE.

Ao. 1859. Zaturdag, 24e December, No. 103.

HOOFD-BUREAU: Te **Batavia** bij H. M. VAN DORP; te **Samarang** bij DE GROOT, KOLFF & Co. en G. C. T. VAN DORP; te **Soerabaija** bij LE ROY & Co., te **Pasaroean** bij WEIJERMANS & Co., te **Cheribon** bij BLOK & RUZETTE, te **Tagal** bij Mevr. de Wed. G. M. VAN DORT, te **Soerakarta** bij VELTMAN & Co., te **Madioen** bij G. A. HOGENRAAD, te **Padang** bij H. R. VAN WIJK, Rzn., voor de Buitenbezittingen bij de Agenten der Stoomschepen van den Heer W. CORES DE VRIES en voor **Nederland** bij J. NOORDENDORP, Pijpenmarkt te **Amsterdam.**

Prijs per half jaar voor *Batavia*.................... *f* 12,50.
„ „ „ „ „ *Java*.................... „ 15,—.
„ „ „ „ „ *Buitenbezittingen*.................... „ 17,50.
„ „ „ „ „ *Nederland*.................... „ 22,50.
De betaling geschiedt vooruit. — Brieven **franco.**

De JAVA-BODE verschijnt op Woensdag en Zaturdag van elke week, voor postijd.

De prijs der **Advertentiën** is **50** cents voor de Vijf woorden
Bij eerste of meerdere herhaling **25** „ „ „ „ „
Behalve het Zegel voor den Lande.

Bij deze Courant behooren twee

BIJVOEGSELS.

EXTRACT *uit het Register der Besluiten van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indie.*

BUITENZORG, *den 22sten December* 1859, (No. 1.)

(*Staatsblad no.* 108.)

Gelezen, enz.

Den Raad van *Nederlandsch-Indie* gehoord;

Is goedgevonden en verstaan:

Eerstelijk, enz.

Ten Tweede: Art. 12 van het reglement betreffende de huur en verhuur van gronden voor den landbouw in de rijken van Soerakarta en Djokdjokarta, (staatsblad 1857 no. 116) onder nadere goedkeuring des konings aan te vullen invoege, dat na het woord ontvangen volgt » of de kwijting daarvan ten zijnen genoege geregeld is "

Ten derde: enz.

Afschrift, enz.

Ter ordonnancie van den Gouverneur-Generaal:

De Algemeene Secretaris,
A. LOUDON.

Bij Koninklijk besluit van den 10den October 1859, no. 50, zijn benoemd tot onderwijzers van de derde klasse voor de dienst in Nederlandsch-Indie de onderwijzers van den tweeden rang:

J. H. Beddigs te 's Gravenhage, J. Bekbergen te Vollenhove, H. F. J. Camauer te Haarlem, J. van Hout te Sommelsdijk, D. S. de Jong te Culenborg en J. A. Vermeulen te Amsterdam.

Bij Koninklijk besluit van den 20sten October 1859, no. 64, is aan den heer C. Bosscher, resident van Ternate, (thans resident van Menado), vergunning verleend tot het aannemen der onderscheidingsteekenen van officier der Leopoldsorde, hem door Zijne Majesteit den koning der Belgen geschonken.

Bij beschikking van Zijne Exc. den Minister van Staat, Minister van Kolonien, van den 31sten October 1859, La. A, no. 3, is aan den Oost-Indischen ambtenaar, met verlof in Nederland, L. Hij[illegible] de inkomsten en kulturen op Java[illegible] een nadere verlofsverlenging voor den tijd van zes maanden.

Civiel Departement.

Ontslagen:

Op zijn verzoek, eervol, uit 's lands dienst, met behoud van regt op pensioen, de controleur der eerste klasse bij de landelijke inkomsten en kultures N. F. C. Holmberg de Beckfelt.

Uit 's lands dienst, de derde kommies op het residentie-bureau te Tjandjoer R. J. M. N. Kussendrager.

Bij de [illegible] te Soerabaija.

Eervol, wegens vertrek, als lid C. F. H. Franssen, onder dankbetuiging voor de als zoodanig door hem bewezene diensten.

Benoemd:

Tot lid, M. van der Elsen, pastoor bij R. C. gemeente aldaar.

SCHUTTERIJEN, ENZ.

BIJ DEN BARISSAN TE SUMANAP,

Ontslagen:

Eervol, wegens ziekte, de luitenant-kolonel van den staf, kommandant van den barissan, pangeran [illegible] Soerangen-Kona, en de eerste luitenant der artillerie Mas Sigra Guena.

Bevorderd:

BIJ DEN STAF.

Tot kolonel, kommandant van den barissan, de luitenant-kolonel, kommandant der artillerie pangeran Koesoemoe Soerio Ninga IJoeda.

BIJ HET WAPEN DER INFANTERIE.

Bevorderd:

Tot luitenant-kolonel, kommandant, de majoor Kiai Mas Widja Astra.

Tot majoor, de kapitein Kiai Mas Prawira Widjaija.

Tot kapitein, de eerste luitenant Radhen Merta Koesoema,

Tot eerste luitenants, de tweede luitenants Kiai Mas Djaija Troena en Kiai Mas Soeradipa.

Benoemd:

Tot tweede luitenants, de adjudant-onderofficier Kiai Mas Nalatroema en de volontair Radhen Jayeng Tielam.

BIJ HET WAPEN DER ARTILLERIE.

Bevorderd:

Tot eersten luitenant, de tweede luitenant Radhen Ario Widakding Rono.

Benoemd:

Tot kommandant, de kapitein Mas Astrawidjaija.

Tot tweede luitenant, de sergeant majoor Astraijoeda en de volontair Kiai Mas Soetomengolo.

Militair Departement.

Verleend:

Een tweejarig verlof naar Nederland, wegens ziekte, aan den officier van gezondheid der tweede klasse P. Berliner.

Ontslagen:

Op zijn verzoek, eervol, uit Z. M. militaire dienst, met behoud van regt op pensioen, de kapitein der infanterie E. Pauw.

Goedgekeurd:

Alles door het Militair Departement.

BIJ HET WAPEN DER INFANTERIE.

Zijn Geplaatst:

Bij het 6de bataillon, de eerste luitenant G. van Vuuren.

Bij het 10de bataillon, de kapitein K. J. B. Eichelberg.

Bij het 13de bataillon, de tweede luitenant J. L. Engelhart.

allen onlangs uit Nederland aangekomen.

Zijn Overgeplaatst:

Bij het 2de bataillon, de eerste luitenant M. E. F. L. von Schauroth, van het 3de bataillon.

Bij het 3de bataillon de kapitein E. Pauw, van het garnizoensbataillon in de militaire afdeeling op Java (Tjilatjap).

Bij het 4de bataillon, de eerste luitenant L. W. C. Gerlach, van het 11de bataillon.

Bij het 16de bataillon, de tweede luitenant G. M. H. Muller, van het garnizoens-bataillon van Sumatra's Westkust en onderhoorigheden.

Bij het garnizoens-bataillon in de eerste militaire afdeeling op Java (Billiton), de eerste luitenant H. Spoelder van het garnizoens-bataillon op Banka en onderhoorigheden (Billiton).

Bij het garnizoens-bataillon in de tweede militaire afdeeling op Java (Tjilatjap), de kapitein B. H. J. Rijks, van het garnizoens-bataillon in de eerste militaire afdeeling op Java.

Bij het garnizoens-bataillon van Sumatra's Westkust en onderhoorigheden, de eerste luitenant H. J. Voorstad en de tweede luitenant G. L. Doornum, respectivelijk van het 15 en 17de bataillon.

ADVERTENTIEN.

Postkantoor.

Omstreeks den 24sten dezer bestaat er eene stoomgelegenheid naar *Bandjermassing.*

De dag van sluiting der pakketten zal nader worden bekend gemaakt.

BATAVIA, *den 23sten December* 1859.

De Directeur der Posterijen te Batavia,
THEBEN TERVILE.

De directeur der producten en civiele magazijnen maakt bekend, dat het vertrek der stoomschepen, bestemd tot het overbrengen der brievenmalen van Batavia naar Singapore, gedurende het eerste kwartaal 1860, zal plaats hebben als volgt.:

In den maand Januarij op den 9den en 24sten
„ „ „ Februarij „ „ 8sten „ 24sten
„ „ „ Maart „ „ 9den „ 24sten

terwijl overigens de pakketten telkens, daags te voren, op de gewone plaatsen en uren zullen worden gesloten.

De dagen van vertrek der overige maanden van het jaar 1860 zullen nader worden bekend gemaakt.

De resident van Batavia maakt bij deze bekend, dat op Zaturdag den 31sten December aanstaande, des voormiddags te 10 uren, ten zijne kantore, overeenkomstig het regelement op het houden van uitbestedingen (staatsblad 1829 no. 67) eene openbare uitbesteding zal worden gehouden voor den overvoer van Batavia naar Tangerang gedurende het jaar 1860 van eene hoeveelheid van

480 koijangs ZOUT,

of zoo veel meer of minder als later zal blijken ter laatstgenoemde plaatse benoodigd te zijn; liggende de voorwaarden voor het onderwerpelijk transport, ter inzage op het residentiebureau.

VENDUTIEN.

Op Woensdag, den 28 December, op het Heemradenplein, door Cassalette & Co.

Op Woensdag en Donderdag, den 28 en 29 December, voor het woonhuis van den weledel. heer M. S. Taijlor, op Tana-Abang, door Abeelen, Dennison & Co.

Op Donderdag, den 29 December, voor het commissiehuis van John Pryce & Co.

Op Vrijdag, den 30 December, voor de pakhuizen van de heeren Pandel en Stiehaus, door Cassalette & Co.

en

Voor het huis van Tambi Oesin, op Pekodjan, door J. Speet.

Op Zaturdag, den 31 December, voor een huis gelegen op Batoetoelis.

Door den Advokaat en Prokureur Mr. E. 's Jacob, op den 25 Januarij e. k., van een schoener schip, genaamd Soematra, volgens eigendomsbewijs toebehoorende aan de Bandjarezen Mohamat Jasin bin Hadjie Hassan Oedien en Mohamat Arsat.

Oproeping van Crediteuren.

In de Javasche Courant van heden worden opgeroepen de debiteuren en crediteuren in de navolgende boedel:

Door de gemagtigden van de weduwe executrice te Batavia, van wijlen den heer Christiaan Johannes Claasz.

Aangekomen Vreemdelingen

van den 21 tot en met den 23 December 1859.

MARINE HOTEL. Hannegraaff en Echtgenoot, van Amsterdam. — C. J. Everts, van Idem. — G. Voorman, van Idem. — A. Rouffaer, van Idem. — J. F. Fisscher, van Idem. — F. W. C. Hamacker, van Idem. — van Jaroscha Pohl, van Idem. — P. Wap, van Rotterdam. — J. Quarles van Ufford en Familie, van Cheribon. — O. H. Colenbrander en Familie, van Idem. — van Leijen, van Idem. — K. F. Caspersz, van Samarang. — M. W. Tadema, van Idem. —

HOTEL DER NEDERLANDEN. J. Prins en Echtgenoot, van Rotterdam. — B. J. Koster, van Bushire.

HOTEL DES INDES. H. Koula, van Singapore. — A. Coulron, van Idem. — A. Guijot, van Idem. — Rijk, van Onrust. — Rotgans, van Nederland. — Richard Sir de M. 'Cautsman, van Buitenzorg. — J. Jakson, van Idem. — Kleijn van de Poll en Echtgenoot 2 kinderen en Een Inlandsche Bediende, van Idem. — H. B. E. C. N. Boermeijer von Barienkhofen en Echtgenoot en 1 kind, van Idem. — P. Verschuur, van Persie. — H. A. van den Bor, van Buitenzorg. — H. Stockum, van de Reede. — Bunnik, van Idem. — Kruijmel, Echtgenoot en kind, van Nederland. — L. J. Guijot, van de Reede. — E. S. Barling, van Onrust. — L. Loeffler, van Idem. — H. N. Lensieur, van Idem.

HOTEL WILLEM II. Voogt, van de Reede. — Boenisch van Cheribon. — Beekveld van Rembang. — Prince, van Soerabaija. — Hepsakker, van Krawang.

JAVA HOTEL. W. Brummer, van Onrust. — T. von Hedemann, van Sawangan.

Vertrekkende Personen.

O. de Bruijn Kops.

Advertentiën.

Getrouwd:

J. HEIJTING
met
SOPHIA J. BATTEN.

BATAVIA, 15 December 1859.
Eenige en algemeene kennisgave. (3981)

Getrouwd:

J. A. FOCQUIN
en
A. C. HUIJGENS.

SOERABAIJA, 14 *December* 1859. (3982)

Getrouwd:

R. N. BÄR
met
C. A. A. VAN WELIJ.

SAMARANG, *den* 14 *December* 1859. (4048)

Voorspoedig bevallen van eene DOCHTER, de geliefde echtgenoot van

A. H. KUIPERS.

BANDJARMASSING, 17 November 1859. (4015)

Bevallen van eene DOCHTER, *J. R. M. E. Leidelmeijer, echtgenoote van*

W. F. RODENBROEK.

BATAVIA, 18 *December* 1859. (3991)

Voorspoedig bevallen van eene DOCHTER, *J. M. Spaanderman, de Heer.*

BATAVIA, 20 December 1859. ([illegible])

Bevallen van eenen ZOON, vrouwe *ten Ham, Goldberg.*

Algemeene kennisgave. (3975)

Bevallen van eenen ZOON, *J. W. Gevers, Laan.*

BATAVIA, 21 *December* 1859. (4016)

Bevallen van eene DOCHTER, *C. A. J. Wittich, Angenent.*

BATAVIA 24 *December* 1859. (4030)

Op heden ontving ik de treurige tijding van het overlijden op den 18den October jl. van mijnen dierbaren vader, den Heer *David Rodenberg.*

BLORA, residentie *Rembang*
12 *December* 1859.

(4049) J. J. RODENBERG.

VENDUTIE

op DINGSDAG den 27 December 1859,

voor het Commissiehuis van

ABEELEN, DENNISON & Co.,

van **Lijnwaden**, Engelsche **Zadels**, waarlooze Hoofdstellen, **Stal-Borstels**, Puike **Boter.**

S. 50 kisten Japansche **Soija.**
» 150 do. do. in Entrepôt.
B. 44/45 2 kisten Mat adama **Doeken**

voorts:

eene Barkas, Houtwerken, Dekdeelen,

Voor rekening des boedels van wijlen *Tan Soeitek.*

Een Erf bebouwd met een Makassaarsch huis, gelegen Tjipetee verponding No. 5410.

Voor rekening des boedels van wijlen *Tio Boen.*

Een Erf bebouwd met een Korenmolen gelegen buurt Stadsverband verponding No. 6362.

Een Erf met steenen Huis gelegen voorrei oost, verponding no. 238.

Een Erf met steenen Huis gelegen voorrei zuid, verponding no. 240.

Een Erf met steenen Huis gelegen voorrei zuid, verponding no. 5498

Een Erf met steenen Huis gelegen Pakodjan verponding no. 3083.

Breeder omschreven in de Java Courant van heden.

(4011)

De ondergeteekenden zullen op hunne *Vendutie* van DINGSDAG verkoopen:

ENGELSCHE WAGEN VEEREN,

500 kist ps. Bristol Zeep,

3 BALEN GOENIEZAKKEN.

(4043) ABEELEN, DENNISON en Co.

Vendutie

Op Dingsdag, 27 December 1859,

ten huize van den Heer

F. J. BREIJMAN,

in Gang Scott,

door

Gebrs. ROSELJE & Co.,

van:

Een keurig netten INBOEDEL bestaande uit:

EEN ZEER ELEGANT

AMEUBLEMENT,

van massief MAHONIEHOUT, bekleed met rood gebloemd Velour d' Utrecht.

Diverse fraaije **Kasten, Etagéres, Consoles, Tafels** met wit marmeren bladen, diverse **Canapès** en **Stoelen, Wasch-Tafels, Toiletten, Knapen, Speeltafels, etc.,** alles van massief mahonie-hout en nog zoo goed als nieuw.

WIJDERS:

IJZEREN LEDIKANTEN,

waaronder ook voor kinderen,

SPIEGELS, SCHILDERIJEN, LAMPEN, PENDULES, VAZEN, bijzondere fraaije ETAGÈRE-VOORWERPEN, ZILVER-, PLEET-, KRISTAL- en GLASWERK, etc.

VOORTS:

Goedgedresseerde en hardloopende

Paarden, Rijtuigen, etc.

Eene melkgevende Koe, 3 Kalveren, een koestal

en

eene zeer fraaije Collectie

BLOEMEN IN POTTEN.

Op Maandag den 26e te bezigtigen. (4001)

Hout-Vendutie

op Woensdag 28 December 1859,

op het **Heemradenplein,**

door

CASSALETTE & C°.

van:

Balken, Dolken, Kromhouten, Ribben, Planken en Chinesche Doodkistplanken. (4032)

VENDUTIE

op Donderdag, den 29 December 1859,

voor het Commissiehuis van

JOHN PRYCE & C°.,

à 4 pCt. Vendusalaris,

van

276 Collies Europeesch

TOUWWERK

van 1 à 8 dm., Lijnen en Garens,

EENE GROOTE PARTIJ

AARDEWERK,

alles min of meer beschadigd; verder van

305 zakken à 100 pd. puike

HAVER, ***van San Fransisco,***

20 vaten afget. Haantjes

BIER,

4 BALEN BEDDETIJK,

TWEE

REISWAGENS,

enz., enz. (4005)

VENDUTIE

Woensdag, den 28sten December 1859,

voor het woonhuis van den WelEdelen Heer

M. S. TAYLOR, te *Tana-Abang,*

wegens vertrek: van

DIVERSE ENGELSCHE RIJTUIGEN

waaronder

een Clarence **Toerwagen** (vis à vis).

eene bijkans Nieuwe Brougham **Coupé.**

eene ligte **Reiswagen.**

een **Parambulator.**

KINDER WAGEN,

EENE ZEER ELEGANTE NIEUWE

PALANQUIN,

uit de Fabriek van ***Zakara & Co***, te Batavia,

en verschillende andere **Rijtuigen.**

DIVERSE MACASSAARSCHE

en andere

WAGENPAARDEN.

Een bijzonder goed gedresseerd span fraaije

Sydney paarden.

Voorts:

Tuigen, Dames- en heeren Race- en kinder- Zadels, Stal gereedschap, fraaije Bloemen in potten, een waterkar, Schommel, twee steenen Leeuwen, een partij Vanille stekken, een Marmer badkuip, Martevanen,

EENE KLEINE BRANDSPUIT;

voorts:

KOEBEESTEN,

waaronder Melkgevende, eene fraaije ***stier*** van Bengaalsch ras, partij **Vuursteenen**, Verf, Cement, Hout, enz., enz.

eene groote Koe Stal van planken,

met

SCHAPEN HOK.

GEWEREN, PISTOLEN,

REVOLVER PISTOLEN, uit de fabrieken van Engeland, verders alles **Buiten** als **Beneden** 's huis.

Dingsdag den 27 December, van des morgens 8 tot des namiddags een ure te bezigtigen.

NB. Geen bijgebragt goed kan aangenomen worden.

(4022) ABEELEN, DENNISON EN Co.

OP DE VENDUTIE

van Dingsdag 29sten December 1859,

zullen nog worden verkocht:

EEN PARTIJ BENKOELEN

TABAK,

diverse restant **Geschenkgoederen, Valiezen, Tapijtgoed in Rollen, 2 Letterkasten,**

DIVERSE PROVISIEN

als: Haringen en **Lobsters** in blik,

enz., enz.

(4038) JOHN PRYCE & Co.

Op de vendutie

van den 29sten December 1859,

zullen nog worden verkocht:

circa 5000 pnd. Koffij,

Een Revolver PISTOOL en

EEN PISTOOL

met 18 scholen,

EENE BARKAS,

afkomstig van het Schip ELIZABETH en ANNE.

zeomede:

DIVERSE LANDMETERS

INSTRUMENTEN,

enz., geadverteerd in de Javasche Courant van 26 November 1859.

(4060) JOHN PRYCE en Co.

OP DE VENDUTIE

van Donderdag den 29sten December 1859,

zullen worden verkocht:

ten Elf ure precies:

VIER AANDEELEN

in de

Nederl. Indische Stoomboot Maatschappij,

en

TIEN AANDEELEN

in de

Nederlandsch-Indische Zee- en Brand Assurantie Maatschappij.

(4059) JOHN PRIJCE EN Co.

VENDUTIE

Donderdag, den 29sten December 1859,

voor het woonhuis van den WelEdelen Heer

M. S. TAYLOR,

te Tana-Abang, wegens vertrek,

van een fraaijen en zeer net onderhouden

INBOEDEL,

bestaande uit grootendeels

EUROPEESCHE MEUBELEN,

van Rozen- en Mahoniehout als:

een NIEUW AMEUBLMEENT van rood en wit Satijn, een dito van groen Marocco-Leder.

VOORTS:

Tafels, waaronder met marmeren bladen, Kasten, Spiegels en Schilderijen,

Waschtafels, meerendeels met marmerbladen,

Tafel-, Hang-Lampen, Muurlampen, en

KROONEN,

allen van nieuw model met Cristallen lustres,

Marmer en Allabaste Vazen,

groote en kinder **IJzer Ledikanten** en een **bijzonder groot** en **prachtig mahoniehout Ledikant.**

EEN GROOT MECANIQUE-ORGEL,

uit de beroemde fabriek van RILSEN te Parijs.

DIVERSE ANDERE ORGELS en MUZIEK-DOOZEN.

Een fraai en geheel nieuw **Billard,** van het beroemde huis van THURSTON, Londen, en compleet met toebehooren, waaronder eene groote **Draallamp,** met de kisten ter verzending.

Partij Boeken,

EET- EN DESSERT-SERVIEZEN,

2 KISTEN MET STELLEN ZILVEREN PLEETWERK,

bestaande uit:

Lepels, Vorken, Messen, Azijnstellen,

enz. enz.

Cristal- en Pleetwerk, Twee groote Tapijten,

EENE PIANO,

van Erard.

Eene Fransche **Regulateur Klok,**

enz., enz. en vele andere MEUBELEN te veel om te enumeren.

Op Dingsdag den 27sten December, van des morgens acht tot des namiddags een ure, te bezigtigen.

N.B. Geen bijgebragt goed kan aangenomen worden.

(4023) ABEELEN, DENNISON & Co.

Op Maandag, den negen Januarij 1860,

des morgens ten tien ure, zal in het locaal van het Residentie Kantoor te **Buitenzorg,** door tusschenkomst van het Vendu-Kantoor aldaar,

worden verkocht,

EEN ERF

bebouwd met een Steenen huis en dito blokken Bijgebouwen allen met Pannen gedekt, gelegen op de hoofdplaats der Assistent Residentie Buitenzorg, blok, deel en nummer (*oningevuld*) Buurt of Wijk **Kampong Gardoe,** bij de verponding geregistreerd onder No. 81, getaxeerd op ***f* 5400.—**

Bovengemeld perceel is toebehoorende aan de erven van wijlen **WILHELMUS DIEDERIK BENJAMINS** en, wordt verkocht door den Ondergeteekende Curator over **VIRGINIE CHARLOTTA SEMAIL,** ter wier behoeve het eerste Hypotheek op dit perceel gevestigd is.

(4051) J. VAN LENNEP qq.

VENDUTIE

Op Vrijdag, den 30 December 1859,
voor de Pakhuizen van de Heeren
PANDEL & STIEHAUS,
tot Sluiting van Rekening en zonder reserve, door
CASSALETTE & Co.,
van eene groote hoeveelheid
IJZERWERK,
als:
Scharen, Zagen, Deur- en Hangsloten, Vijlen, Beitels, Hamers, Boren, Scharen, Timmermansgereedschap, Roskammen en Borstels, Koffijmolens, enz.
verder:
een factuur Engelsche IJzeren
LEDIKANTEN.
KRAMERIJEN, als: Knoopen, Kralen, Speelgoed, Broches, Spelden en Ringen;
Glas- en Aardewerk,
10 dms. Lampballons, restant van een factuur Engelsche Tafellampen en Electroplated Muurkandelaars, Lampkousjes, eene groote hoeveelheid
Kousen en Zokken,
BROEKENSTOF,
Tricots, Laken, Broderiën, Franje en Agrement, Borduurwol, Zijden en linnen Zakdoeken, Zijden Dassen, Handschoenen, enz.
voorts:
Zijden Robes, gebloemd Satijn,
„ Fluweel en dito Linten,
Parapluies en Parasols, verlakt Leder, eene partij Scheeps-Vilt.
Tot sluiting eener Fransche factuur,
groote en kleine **Spiegels**, **Schilderijen**, **Pendules**, **étagère voorwerpen**, **Groepen**, **Naaldoosjes**, **Waaijers**, **Dameshoeden**, enz., Jhon Alberty **Cognac** en **Champagne** en eindelijk nog:
Een pas van Japan aangebragt factuur, bestaande uit; 150 kisten, ieder inh. 6 mandjes à 6 kruiken **Soija** 250 balies **Miso**.
Zwarte **Zijde** voor jassen, geruite en effen **Zijde** voor japonnen, nagemaakte **Bloemen**, enz.
(4024)

De laatste VENDUTIE van dit jaar.

Op Vrijdag, den 30sten December,
voor het Huis van den Moorschen handelaar,
Tambi Oesin, op *Pakodjan*, door
J. SPEET,
van **DIVERSEN** op de Vendutie van den 8sten December, wegens tijdgebrek onverkocht gebleven,
Goederen en Vastigheden,
OPSTALLEN, PRAAUWEN,
waarbij van 5, 7. 8 en 9 koyangs,
Een STEENEN OPSTAL met pannen gedekt, staande op
Pintoe Ketjil,
Gezette en Ongezette
DIAMANTEN en BRILLANTEN,
Ongeboorde
PAARLEN,
Zijden Fluweel, Zijden Gingangs, Zijden Batik Doeken en Slendangs,
GLAS- EN AARDEWERK, HUISMEUBELEN,
6000 kadjang matten
$138^9/_{16}$ Padangsch Goud in staven,
wegende p. m. 5 *Reaal.* (4044)

Op de Vendutie

van Vrijdag, 30 dezer op *Pakodjan*,
zal mede worden verkocht:
eene zeer fraaije en soliede BENDIE, en een zeer fraai en uitermate ligt **HANDWAGENTJE,** voor één of twee paarden met **Engelsche veeren** en **assen.** (4045)

In den loop der volgende maand zal door de ondergeteekenden

VENDUTIE

worden gehouden voor het woonhuis van den Heer **Aug. Schröder**, *Koningsplein*:
van
Europ. **Rijtuigen**, **Wagen-Paarden**, een Perziaansche schimmel **Rijpaard**, Melkgevende
KOEIJEN MET KALVEREN.
En deszelfs inboedel, waaronder:
Een nagenoeg nieuw **Billard**
en eene
PIANO MÉCANIQUE
uit de Fabriek *A. Debain*. Paris.
(4036) CASSALETTE EN Co.

INSTITUUT MOLENVLIET.

Van af heden bestaat er gelegenheid
elken Dingsdag en Donderdag-avond
van 8 tot 10 uren
geoefend te worden in de
Gymnastie, Schermen, Swadronneren en Dansen.
De Schermzaal is van alle WAPENEN voorzien en de GYMNASTIE in de beste orde.
Een ieder die het Examen heeft bijgewoond, heeft zich daarvan kunnen overtuigen.
(4021) C. KERSTEL, Mr.

NIEUWE HARING
EN
ANSJOVISCH.

(4047) VAN WALCHREN EN Co.

Dr. S. P. Townsend's.
Compound fluid extract
of
SARSAPARILLA,
bij
(4031) Wm. SPECHT GRIJP.

De ondergeteekenden ontvingen
direct van Europa:
EEN ASSORTIMENT
Stangen voor Rijpaarden,
bijzonder soliede en net bewerkt,
benevens:
WAARLOOZE TRENSEN
EN
KINKETTINGEN.
(4046) VAN WALCHREN EN Co.

HORLOGER. BIJOUTIER.

Vor. THONNERIEUX
prévient le public de Batavia, qu'il vient de recevoir par la malle directement de Paris,
une facture
DE MONTRES D'OR ET D'ARGENT,
Chaines de Gilet et **Chaines Sautoirs pour Dames,**
BOITES A MUSIQUE,
PENDULES,
TORNES et OEILS DE BOEUF pour bureau, etc., etc.
Réparations de MONTRES, PENDULES, BOITES à MUSIQUE et ORGUES, REPARATIONS DE BIJOUX, fabrique de couverts D'ARGENT et DE BIJOUX de TOUS GENRES. (4053)

Théâtre Français de Batavia.
LUNDI, 26 Décembre 1859.
Par indisposition de plusieurs Artistes;
Relâche.
VENDREDI, 30 Décembre,
LE SONGE D'UNE NUIT D'ÉTÉ.
Opéra-comique en 3 actes
Le Directeur Gérant,
(4056) VAN KINSBERGEN.

Societeit de Harmonie.

STAFMUZIJK,
Op Donderdag den 29 December a. s., des avonds *ten 8 ure.*
Namens de Directie.
De Secretaris,
(4042) E. JEEKEL.

MILITAIRE SOCIETEIT CONCORDIA

Algemeene Vergadering
op Zaturdag den 7den Januarij 1860.
Namens de Directie
De Secretaris
(4002) BRUGMAN.

LOGE DE STER IN HET OOSTEN.

Algemeene Rouw Loge
In den 1en Graad,
Op *Donderdag*, den 29sten *December* 1859,
des avonds ten 8 ure.
De 1e Secretaris,
(4020) G. F. J. OCKERSE.

NOTICE.

The Second Annual General Meeting of the British residents in Batavia, prescribed by Act of Parliament, will be held at this Office on FRIDAY the 30th instant at 11 o'clock a. m.
(3978) ALEX. FRASER.
H. B. M. Consul.
British Consulate.
BATAVIA, 20 December 1859.

S. B. VAN KLEEFF & Co.
Passer Pisang en Rijswijk,
NIEUWE HARING 1859.
(3979)

CHRISTMAS-CAKE
Verkrijgbaar op bestelling,
bij
(3977) LEROUX EN Co.

NIEUWE HARING,
bij
(3992) VAN DER MEULEN & Co.

CARMIN,
in **alle** soorten.
(3999) Wm. SPECHT GRIJP.

SUCADE KOEKEN.
versch gebakken.
(3976) LEROUX & Co.

Van af 1 *Januarij* aanstaande:
onvervalschte, versche MELK
van een land nabij ***Batavia***, verkrijgbaar bij
(4029) **KLEMKAMP.**
BATOETOELIES, *achter de Weeskamer.*

NIEUWE
HARING
1859.

Te verkrijgen tegen *f* 2.— per 4 St., en

ZOETE MELKSCHE
KAZEN,

(4057) TIO TJENGHIAN. — *Bazaar-Baroe.*

Ontvangen:

stellen Koperen Gewigten,

in nette Mahonij-houten kistjes à *f* 25.—

Duimstokken à 4 voet . . . . *f* 6.—
Id. à 2 » . . . . » 4.—

(4018) H. M. VAN DORP.

EENE DAME

grondig onderwijs in de **Hollandsche**, **Fransche** en **Engelsche** talen, de handwerken gevende, zag zich gaarne bij eene **familie** of op eene school geplaatst.

Adres bij de Boekhandelaren *de Groot Kolff* en Co. Brieven franco Lett. O. Z. (4050)

Er wordt gevraagd in eene Leverancie zaak,

EEN JONG MENSCH,

bekend met de ***Engelsche*** en ***Duitsche*** talen, voor het loopend werk te verrigten, tegen een ruim Salaris.

Adres: onder Lt. Z. bij den Heer *van Dorp*, Boekhandelaar alhier.

BATAVIA, 24 Dec. 1859. (4041)

Lees Hier!

Voor een repatrieerend Geneeskundige

bestaat op voordeelige voorwaarden

GELEGENHEID

TOT PASSAGE NAAR NEDERLAND.

Adres onder letter K bij den Uitgever dezer Courant. (4054)

Op een Handelskantoor alhier verlangd men iemand voor Copijwerk; diegeen die de Engelsche Taal verstaat zal hét meest in aanmerking komen; adres onder letter A., aan het Bureau van den Java Bode. (4007)

WORDT GEVRAAGD:

Een Geneeskundige,

tegen genot van vrije Passage naar **Nederland.**

Adres bij

(5997) SCHIMMELPENNINCK EN Co.

Een bekwaam **Machinist**, verlangt op een

SUIKERFABRIEK

of elders geplaatst te worden. Adres onder letter **H.** bij den boekhandelaar H. M. VAN DORP, te *Batavia.* (4015)

GEVRAAGD

EEN OPZIENER voor de RIJSTMOLEN onderneming te **Boedhi Radja (*Indramajoe*).** De voorkeur zal gegeven worden aan een gewezen **onder-officier** die lezen en schrijven kan en bewijzen kan leveren van goed gedrag.

Adres in persoon bij

(4034) REIJNST en VINJU.

EEN NEDERLANDER,

ongehuwd, thans buiten betrekking zoekt eene plaatsing, liefst bij eene landelijke onderneming, is bekend met de ***Fransche***, ***Engelsche*** en ***Hoogduitsche*** talen.

Adres, franco onder Lt. W. bij

(4060) H. M. VAN DORP.

TE HUUR EEN HUIS,

op *Bazaar Baroe*, *f* 35.— s'maands.

(4062) VOERMANS.

TE HUUR EEN HUIS

op PETODJO,

terstond te aanvaarden.

Te bevragen bij

(3980) MR. H. KLEIN.

Genezing te Calcutta, van de Jicht door middel van de

HOLLOWAY'S PILLEN.

Copij van een' brief den 14 Maart 1859, ontvangen van Babo v. Bussumbee Law, hoofdkommies bij de policie te Calcutta.

Aan Professor Holloway, 242 strand London.

Sir! Sedert verscheidene jaren geregeld lijdende aan jicht of rhumatische pijnen, en alles beproefd hebbende zonder eenige beterschap te bespeuren, ben ik ten laatste tot het gebruik van uwe zalf en pillen gekomen. Ik ben thans zoo gelukkig u met een dankbaarhart te kunnen melden dat ik al spoedig eene groote verligting ondervond, en met het gebruid der medicijnen voortgaan den laatste winter vrij wel was en nu nog steeds in het bezit eener goede gezondheid ben.

Mijnen opregten dank bied ik u daarvoor bij deze aan; ik gevoel niet erkentelijk genoeg te kunnen zijn, voor het voorregt dat ik geniet ten gevolge van het gebruik uwer niet genoeg te waarderen zalf en pillen, en zal alles doen om u bij mijne vrienden aan te bevelen.

De prijzen dezer Zalf en Pillen zijn als volgt:
Doosjes Pillen à *f* 1. — *f* 3. — *f* 5. —.
Potjes zalf à *f* 1.— *f* 3.— *f* 5.—.

Te Batavia	bij	S. B. van Kleeff & Co.
» Banjoemaas	»	M. S. Cheriman.
» Poerworedjo	»	F. Neumann.
» Soeracarta	»	W. Veldman.
» Djocjocarta	»	Buijn & Co.
» Salatiga	»	F. Kruthoffer.
» Tagal	»	Wed. Dort.
» Cheribon	»	W. Galistan.
» Cheribon	»	M. Blok,
» Samarang	»	H.L. de Lyon, de Groot, Kolff & Co. en bij

de hoofdagenten Soesmans & Co. (5985)

JAVA-BODE

H. H. inteekenaren op bovengenoemd Blad, die geneigd zijn met hun abonnement voor het **Eerste half jaar 1860** voort te gaan, worden beleefd verzocht, hiervan zoo spoedig mogelijk aan den Ondergeteekende kennis te geven, en hem de gelden daarvoor ***franco*** toe te zenden, opdat hij in staat gesteld moge worden, de oplage bij tijds te regelen.

Prijs voor het Eerste halfjaar:

voor Batavia	*f* 12,50
„ Java	„ 15,—
„ de Buitenbezittingen	„ 17,50
„ Nederland	„ 22,50

Brieven ***franco*** aan *den Administrateur*,

H. M. VAN DORP.

De Inteekening en storting van dat Blad kan ook geschieden bij **Blok** en **Ruzette** te Cheribon; Mevr. de Wed. **G. M. Dort** te Tagal; **de Groot, Kolff & Co.** en **G. C. T. van Dorp** te Samarang; **Le Roy & Co.** te Soerabaija; **Weijermans & Co.** te Passoeroeang; **Veltman & Co.** te Soerakarta, **G. A. Hoogenraad** te Madioen; **H. R. Van Wijk, Rzn.** te Padang; en voor de Buitenbezittingen bij de Agenten der schepen van den Heer **W. Cores de Vries.** (5934)

VISITEKAARTJES,

Gewoon Letterdruk en Gelithographeerd,

op porcelein en ander fijn carton, zwart, verguld of verzilverd,

bij den Boekhandelaar

(4027) H. M. VAN DORP.

BATAVIA, 1859.

Muzen Almanak.

1859-1860,

à *f* 5.— franco per post *f* 6,—

Bij

(4019) H. M. VAN DORP, *Batavia.*

MUZIJKALE CORRESPONDENTIE.

Nouveaute

LE PARDON DE PLOERMEL.

Fantaisies, Quadrilles, Valses, Fantaisie à 4 mains. (4038)

Ontvangen:

Zwaar wit

PAPIER SANS FIN,

breed 142 ned. duim.

(4017) H. M. VAN DORP.

Per Mail ontvangen:

Holland, jaarboekje voor **1860** uitgegeven door Mr *J. van Lennep*, met staalgravures; benevens de **Mailbrochures** over **BELANGRIJKE INDISCHE AANGELEGENHEDEN** van: *van Rees, Vreede Bik, Baud* en *Philalethes.*

Voor **1860** dergelijke **Brochures** geregeld na komst der mail verlangende gelieve men daarvan opgaaf te doen aan

(4052) G. KOLFF EN Co.

1860.

Indische Zak-Agenda's

voor Kantoor- Huishoudelijk gebruik met

INDISCHE KANTOOR-ALMANAK

ad *f* 3.— het stel *franco* per post.

Ontvangen bij

(4037) G. KOLFF EN Co.

Bij **G. Kolff & Co.**, te *Batavia* is te bekomen:

Practische en Theoretische Beschrijving

der

ELECTRO MAGNETISCHE DRUK TELEGRAAF

in Nederlandsch Indie, met to lichtende figuren, Alphabeth, Reglementen en Tarieven door

MEIJSENHEIJM KNIPSCHAAR,

franco per post *f* 3—,

Een ieder die zich in weinig tijds op de hoogte wil stellen van de werking der Indische wind-post, zal in dit beknopt en duidelijk geschreven boekje ruim schoots bevrediging vinden. (4014)

G Kolff *&* Co., te *Batavia*,

ontvingen een nieuw factuur

KANTOOR-BOEKEN,

in verschillende formaten en liniering, soliede gebonden.

REKENING-PAPIER, REKENING-COURANT, POST-PAPIER.

Alle ***Kantoorboeken*** niet voorradig worden op aangegeven model gelinieerd en gebonden. (4038)

ALMANAKKEN

met Dames Portretten

voor 1860, ad *f* 1.—

Bij

(4040) G. KOLFF & Co.

Gelithografieerde

VISITE-KAARTJES

in verschillende letter en formaat, te Batavia

bij

(4039) G. KOLFF en Co.

Houders van Cognossementen aan order

GECONSIGNEERD, OVER

A 102/104. 3 kisten PROVISIEN.		*afgeladen te Amsterdam door Pott en Hagen*
» 1/100. 100 vatjes LOODWIT.		
» 401. 1 kist LAK		

alhier aangebragt per **Nieuw Holland**, gelieven zich bekend te stellen bij

(4033) B. KOPERSMIT EN Co.

STOOMGELEGENHEID.

Naar Samarang en Soerabaija,

gedurende de maand DECEMBER,

per de Stoomschepen,

MACASSER EN PALEMBANG

Van BATAVIA	naar	SAMARANG	iederen Zondag
„ SOERABAIJA	„	SAMARANG	
„ SAMARANG	„	SOERABAIJA	Dingsdag
„ SAMARANG	„	BATAVIA	

Nadere inlichtingen bij

(5987) W. CORES DE VRIES.

STOOMBOOT

OENARANG,

De vertrekdagen dezer boot zijn voor de maand December bepaald als volgt:

Van SOERABAIJA den 25 en van SAMARANG den 27 naar BATAVIA.

Informatiën bij *de Agenten* alhier,

(4028) LANDBERG, BEZOET DE BIE & Co.

Met het Extra snelzeilend Clipper-Campagne schip

PAUL JOHAN,

kapt. **A. Kooij**,

Tegen medio Februarij e. k. van hier vertrekkende naar Rotterdam, en welke bodem zich door bijzondere doelmatige inrigting tot den overvoer van passagiers aanbeveelt, bestaat voor eene familie of enkele personen nog gelegenheid tot passage.

Hierop reflecteerenden gelieven zich tot het bekomen van nadere informatiën te vervoegen bij den Consvoerder, de heeren VAN MAANEN EN Co., te Samarang of alhier bij de Agenten

(4033) LANDBERG, BEZOET DE BIE EN Co.

EERSTE BIJVOEGSEL
behoorende bij den
JAVA-BODE,
van Zaturdag 24 December 1859, N°. 103.

Het Onderwijs der Javanen.

Mijn laatste woord is gelijk mijn eerste: *»voed den Javaan op tot een verstandig en godsdienstig-zedelijk mensch."*

Met deze woorden besloot ik het antwoord op de vraag, die ik mij had gesteld: *»wat zal den Javaan tot rijen arbeider vormen?"*

Voorwaar geen gemakkelijke zaak!

Welken weg daartoe in te slaan?

Helaas, een werk boven onze krachten!

Een uitroep, een vraag, een klagt, welke die eisch zaak over de lippen van velen deed komen.

Voorzeker een moeijelijk, maar daarom nog geenszins onmogelijk werk. Wat toch elders is geschied, kan ook hier geschieden. Zagen wij daar volkeren, eenmaal op zoo laag, ja nog lager standpunt, dan het tegenwoordige der Javanen, zich daarvan verheffen, zich verstandig en godsdienstig-zedelijk ontwikkelen; dan mogen wij dit, ge bij een goede opvoeding des volks, ook met volle vertrouwen van de Javanen verwachten. Niet, gelijk wij reeds zeiden, dat zij ideaal-menschen zullen worden, neen, maar wijzer en beter, en in weerwil van het gebrekkige, dat hen dan nog altijd zal blijven aankleven, veel wijzer en beter dan zij thans zijn. Die dan niet meer, gelijk groote kinderen, aan den leiband van den dwang zullen behoeven te loopen, noch gelijk onmondigen, onder de voogdij der regering te staan, zooals dit thans nog voor hen noodzakelijk is en blijft, maar als vrije burgers en een mondig volk zullen kunnen bestaan en handelen.

En welken weg daartoe in te slaan?

Met de beantwoording dier vraag moeten wij aanvangen. En het antwoord op die vraag, gemakkelijker te geven dan in beoefening te brengen, zal wel geen ander zijn dan dit: daartoe moeten reeds aanstonds scholen aan de Javanen worden gegeven.

De school toch is de kleine wereld, waarin de mensch gevormd wordt, voor de groote des werkelijken levens, die hij daaruit binnen treedt.

Dat begrepen ze ook geheel, de waardige mannen, bestuurders van de maatschappij: tot Nut van 't Algemeen in Oost-Indie, toen zij als prijsvraag uitschreven:

Hoedanig is het onderwijs der Javanen, en wat is daaraan te veranderen?

Schooner voorzeker, meer in den geest dier maatschappij, konden zij hun werkkring niet openen, dan met het uitschrijven van die vraag.

Er kwam een antwoord op die vraag. De drukpers maakte het openbaar.

Het werd verspreid, zoo ver de arm der maatschappij tot nut van 't algemeen slechts reikte, in Indie en in Nederland.

Vond het weerklank?

Ongetwijfeld, in Nederland. Het werd daar, in verscheidene tijdschriften en couranten besproken, uitvoerig besproken, beoordeeld, toegestemd, zeiden ze, die weg moet worden ingeslagen; en haastig ook en volhardend.

Zoo ook in Indie, op Java?

Heeft de regering er acht op geslagen; werd het besproken, gewaagden courant of tijdschrift ook daar van; droeg het vruchten voor het onderwijs der Javanen?

Maar gij waart immers toen en zijt thans nog in Indie; hebt dat zelf kunnen zien en hooren en lezen; wat zal ik u die vragen dan nog beantwoorden!

Maar over welk onderwijs der Javanen willen wij spreken?

Niet over dat onderwijs, 't geen de Javanen-zelf o hun priesters aan de kinderen geven, geen onderwijs te noemen, dan met verkrachting van de beteekenis des woords; maar over dat, 't geen, reeds langen tijd voorbereid, de Indische regering sedert 1852 aanving den Javanen te doen geven.

De Java-Bode mag er toch ook wel van gewagen, even goed als van Dickens »Zwarte Donderdag" waarop hij ons gedurende verscheidene weken zoo zeer heeft vergast; of van de wonderbare genezingskracht der Holloway-pillen en zalf; of van diepzinnige en rijke beschouwingen naar aanleiding van de vraag: wie zal eerste stadsgeneesheer te Batavia zijn, een medicinae doctor, ja of neen?

Zie, daarnevens mag toch wel, voor een enkel maal, ook iets over het onderwijs der Javanen, een nederig plaatsje vinden.

Of zegt misschien iemand, maar alles daarover staat immers reeds sedert lang in de jaarlijksche algemeene verslagen van het schoolwezen gedrukt, dan moet ik hem opmerken, ja, voor de weinigen die ze konden lezen, maar hoevelen die ze nimmer onder de oogen komen. En zou daarin reeds alles staan over dat onderwijs? laat ons hooren, misschien is er nog wel iets meer van te zeggen.

Het onderwijs der Javanen meer ter algemeene kennis te brengen; het goede daarin op te merken, daarop te wijzen, wat wij er daarin meer en beter in zouden wenschen; ziet daar, ons voornemen voor dit schrijven.

Wij zullen dit vooral doen met het oog op de noodzakelijke vervulling van den eisch, door ons gesteld, in het waarachtig belang van de ontwikkeling en de toekomst der Javanen; hun tegelijk verstandelijke en godsdienstig-zedelijke opvoeding door onderwijs.

Om in geleidelijke volgorde voort te gaan, spreken wij *eerst* over de scholen, door de Indische regering aan de Javanen gegeven; *daarna* over haar doel en strekking. Het laatste zal ons voldoende aanleiding geven, om te hooren of daarmêe aan onzen eisch wordt voldaan.

Reeds in September 1848 was een koninklijk besluit uitgevaardigd, waarbij de gouverneur-generaal werd gemagtigd, een som van *f* 25,000 's jaars op de Indische begrooting uit te trekken, tot oprigting van scholen voor de Javanen.

Zij zouden bestaan uit een kweekschool voor onderwijzers en twintig provinciale scholen.

Die kweekschool zou te Soerakarta gevestigd, geopend worden met een aantal van vijftien kweekelingen, niet beneden den ouderdom van vijftien jaren, en vooreerst slechts te kiezen uit den fatsoenlijken stand.

Tot onderwijzers werden daarbij benoemd, de heeren Dr. Palmer van den Broek en J. van Haagen, welke daarvoor aan de akademie te Delft zouden worden gevormd.

Ook was men aanstonds bedacht, om in de behoeften van de eerst noodige schoolboeken te voorzien, waarvan dan ook gedurende den loop van 1849 en 1850 een vijftal in het licht verscheen, terwijl de regering ernstige maatregelen nam, om dat getal met vele anderen te vermeerderen, gelijk ook voortgaande geschiedt.

In April 1852 werd de kweekschool door den hoofdonderwijzer Dr. Palmer van den Broek geopend. En vergelijken wij nu wat daar toen was en thans is, dan mogen wij verheugd, op grooten vooruitgang, op belangrijke verbeteringen in veel wijzen.

Bij de opening der school was nog niets van het schoolgebouw aanwezig. Het onderwijs moest de eerste maanden, in de of togtige of benaauwde woning van een hulponderwijzer, te midden van het rumoer en geraas van zijn talrijk huisgezin worden gegeven. De kweekelingen woonden verspreid. Thans zijn op een terrein, rondom door een gracht afgesloten en door een digte levende heg omgeven, in het midden, en in een der best gelegen gedeelten van de hoofdplaats, het schoollokaal met de blokken der woningen voor de kweekelingen en het verdere personeel vereenigd. De gebouwen in javaanschen stijl, van bamboe met houten stijlen, deuren en vensters, en met sirappen gedekt, zijn voldoende en geheel naar eisch afgezonderd.

Wilt ge u ook in een ander opzigt, en wel wat betreft de onderwijzers en het getal kweekelingen op de school toegelaten, van dien vooruitgang overtuigen, vergelijk dan slechts beide navolgende staten, de eerste in 1848 uitgetrokken, de laatste van 1858.

1848.		
Een Europeesch hoofdonderwijzer	*f*	5000.
Twee of drie hulponderwijzer op *f* 100.— à *f* 150.— 's maands	»	4500.
Vijftien kweekelingen op *f* 10,— tot *f* 15,— 's maands	»	2250.
Schrijfbehoeften	»	500.
Onderhoud van het lokaal	»	50.
	f	12.300.
1858.		
Een Europeesch hoofdonderwijzer	*f*	4800.
Eerste tractements-verhooging van idem	»	1500.
Indemniteit van huishuur van idem	»	540.
Tweede Europesche onderwijzer	»	3600.
Indemniteit van huishuur aan idem	»	420.
Derde Europesche onderwijzer	»	1800.
Europesche onderwijzer in het regtlijnig teekenen	»	1800.
Inlandsche onderwijzer in de javaansche taal	»	360.
Inlandsche onderwijzer in het Arabisch en Maleisch	»	360.
Idem in het Soendaasch	»	360.
Idem in het Madureesch	»	360.
Tractements-verhooging van idem	»	60.
Twaalf kweekelingen à *f* 15.— 's maands	»	2160.
Vierentwintig idem à *f* 10.— 's maands	»	2880.
Een mandoer	»	96.
Tien koelies	»	1200.
Schoolbehoeften	»	600.
	f	22.896.

Merkelijke, belangrijke vooruitgang in die tien jaren voor het onderwijzend personeel. De uitgaven klommen van *f* 12.300 tot *f* 22.896. In plaats van één europeesch onderwijzer met twee of drie inlandsche hulponderwijzers, zijn thans daaraan werkzaam vier europesche onderwijzers, benevens inlandsche voor het Arabisch, Maleisch, Sundaasch en Madureesch; allen voldoende bezoldigd. Wel een bewijs van hoogst verheugende feiten, dat der Regering de ontwikkeling en den bloei der Kweekschool zeer ter harte gaat.

Een gelijken tred met de vermeerdering van de onderwijzers, hield ook die der onderwijsboeken. Opende men de Kweekschool met slechts één Javaansch en één Maleisch spel- en leesboekje, benevens nog twee javaansche leesboekjes van geringen omvang en eenvoudigen inhoud, en een klein onvolledig rekenboekje; ieder jaar werd het getal der leerboeken vermeerderd. Achtereenvolgend vermeerderde de Regering die hulpmiddelen van het onderwijs, door het doen zamenstellen en drukken van een handleiding der aardrijkskunde van den Indischen Archipel in het maleisch; van de eerste beginselen der rekenkunde in het javaansch; van een handleiding voor den regel van drieën; voor de landmeetkunde; voor de aardrijkskunde van Azie, ook van Europa; voor de javaansche spraakkunst. Nog andere leer- en leesboeken in het javaansch of maleisch, op Java of te Delft vervaardigd, ook in het Soendaasch, alsmede een rekenboek in deze taal, werden door de Regering ten dienste van het onderwijs verstrekt.

Vooral waren het de heeren Winter Sr., Wilkens, T. Roorda, Palmer van den Broek, Cohen Stuart, K., T. en A. W. Holle, welke groote verdiensten hadden in de zamenstelling dier boeken.

Uit deze boeken en het getal der onderwijzers blijkt, dat het onderwijs, aanvankelijk beperkt en eenvoudig, steeds meerderen omvang verkreeg. Het wordt ook klassikaal gegeven. De leerlingen behooren tot twee afdeelingen, de hoogste en laagste, welke ieder weer in twee klassen zijn verdeeld, althans voor zoo ver als het getal en de verschillende vorderingen der kweekelingen dit toelaten of vereischen.

Vangen zij in de laagste klasse gewoonlijk aan met te leeren lezen, schrijven en de eerste beginselen der rekenkunde; langzamerhand opklimmende, gedurende een verblijf van drie, tot vijf jaar of nog langer wordt het onderwijs meer omvangrijk. Tot de hoogere klassen bevorderd, ontvangen zij dat in de verschillende talen, in de aardrijkskunde, in de leer der aardglobe, in die der evenredigheden en breuken, in de landmeetkunde, het teekenen, vooral in het bouwkundig teekenen, het opmeten en in kaart brengen van gebouwen of terreinen. Veel werk wordt ook gemaakt van het overbrengen uit de eene taal in de andere, en van de javaansche spraakkunst.

De strekking van het onderwijs voor den inlander moest, hetgeen de Regering uitdrukkelijk voorschreef, dat bij de zamenstelling van de schoolboeken voor alles in het oog diende gehouden worden, »uitsluitend practisch zijn."

— »Het doel is niet," zeide zij, »den inlander op te leiden tot de grondigst mogelijke kennis van zijn taal; het is niets anders dan hem zijn taal en het maleisch te leeren lezen en schrijven op een voor dagelijksch gebruik, vooral in 's lands dienst, voldoende wijze, en hem voorts zooveel van het rekenen, de aardrijkskunde en het landmeten te leeren, als ook vooral in 's lands dienst vereischt wordt."

Daartoe verlangde zij dus »zoo veel mogelijk ligt bevattelijke leesboeken, van *practischen* en inzonderheid *zedelijken* aard, ten einde het denkvermogen op te leiden en ten goede te leiden." Zij voegde er zeer wijs en noodig bij, »het is een zaak van *minder belang*, of die boeken geschreven zijn in het zuiverste Javaansch, Soendaasch, Madureesch of Maleisch; maar het is een zaak van het *hoogste belang*, dat zij geschreven zijn in de taal, welke door de meesten verstaan wordt.

Het gedrag en de vorderingen der kweekelingen waren verschillend; over het algemeen echter mogt men voldaan zijn over aanleg, ijver en goeden wil. Men vond bij velen een goed geheugen, gezond oordeel en vlugheid van begrip. Soms vonden uitspattingen plaats en vergrijpen tegen de tucht en schoolorde, die bij ontdekking, daar ze meer gevolgen waren van hun leeftijd en vorming in de ouderlijke woning, niet te streng gestraft werden; maar overigens waren hun gehoorzaamheid en lijdzaamheid te roemen. Vooral liet hun gedrag in dat opzigt tegenover den hoofdonderwijzer niets te wenschen over.

(*Wordt vervolgd.*)

Nederlandsch-Indische Levensverzekering en Lijfrente Maatschappij.

Bij Besluit van zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal dato 22 December 1859 no. 3, is mij bewilliging verleend tot het in stand brengen van bovengenoemde maatschappij, volgens de aangeboden Ontwerp-Statuten.

De deelname is opengesteld tot 30en aanstaande, meer om een ieder in de gelegenheid te stellen te kunnen deelnemen dan tot plaatsing van meerdere aandeelen, daar alle beschikbare op dien datum zijn genomen.

De acte van Vennootschap zal dus 31 December aanstaande gepasseerd worden, en de storting op de aandeelen ingevolge art. 5 der statuten binnen veertien dagen moeten geschieden.

Hoezeer de bewerking der Tarieven, het arresteren der voorwaarden, drukken enz. meer tijd en arbeid kost, dan aanvankelijk geraamd werd, zal evenwel getracht worden, zoo spoedig mogelijk te kunnen beginnen, en speciaal de gelegenheid te geven, om bij onverhoopt spoedig overlijden het lot van weduwen, weezen of betrekkingen te kunnen verzekeren, om daarmede te gemoet te komen aan den aandrang van vele voorloopige Inteekenaren. De *Lijfrente* Tafels zijn bijna allen gereed; — alleen ontbreekt nog de *Wederverzekering*, welke afhankelijk is van de in bewerking zijnde *Levensverzekering* Tafels.

C. F. W. Wiggers van Kerchem.

Batavia, 23 December 1859.

BATAVIA.

De boekerij van het Bataviaasch genootschap van kunsten en wetenschappen heeft een geschenk uit Frankrijk ontvangen van den Heer Casimir Leconte, die het vorige jaar een reis over Java heeft gemaakt en hier, gelijk alle vreemde reizigers, zeer vriendschappelijk outvangen is. Het geschenk is een keurig plaatwerk, getiteld: *»L'oeuvre de Fogelberg, publié par Casimir Leconte et dedié à Sa Majesté Oscar Ier, Roi de Suède et Norwège. Paris, cher A. Hauser*, 1856, en bevat staalgravures naar de beste beelden en groepen van den deenschen beeldhouwer, voorafgegaan door een *Notice Biographique*, van den uitgever. Op het titelblad schreef de heer Leconte: *»A la Bibliothèque publique de Batavia, en témoignage de ma reconaissance pour l' hospitalité reçue dans les admirables colonies, chef d' oeuvre du genie hollandais.*

Casimir Leconte.

(Aan de openbare boekerij van Batavia, als een blijk mijner erkentelijkheid voor de gastvrijheid, genoten in de bewonderenswaardige kolonien, het meesterstuk van het hollandsch genie.)

— Naar men ons mededeelt, zijn van de achttien aspiranten, die aan het examen voor ambtenaar tweede klasse hebben deelgenomen, zeventien toegelaten en een afgewezen. Wij behouden ons voor, om nader, als de uitslag officieel is bekend gemaakt, op het examen terug te komen.

— De *Javasche Courant* deelt een staat van den stand van het rijstgewas, onder ult. November jl. mede. Uit dien staat blijkt, dat die stand was:

Zeer gunstig in Bezoeki;

gunstig in Batavia, Buitenzorg, Preanger Regentschappen, Cheribon, Tagal, Soerabaija, behalve in de afdeeling Grissee, Pasoeroean, Probolingo, Banjoemaas, Madioen, Patjitan en Kidiri, terwijl in Krawang de oogst, wat de sawas betreft, *gunstig*, doch die der tipars en gaga's *minder gunstig* was;

vrij gunstig in Samarang, behalve in de afdeeling Salatiga, waar de niet geslaagde velden 3465 bouws sawa- en 25 bouws tagalvelden bedroegen, — in Banjoewangi en Kadoe;

Onregelmatig in Japara;

Zeer ongunstig in Pekalongan, behalve in de afdeelingen Wiradessa en Sragi.

In Bagelen staan de zaadbeddingen zeer goed en de reeds geplante padi komt er goed op. De tiparvelden in Ambal staan vrij gunstig, en eerstdaags zal men met het oogsten aanvangen. Op sommige plaatsen hebben zich aldaar de wormen (oerits) vertoond, en in Soemberan is de bibiet geel en schijnt door de omo aangetast te zijn.

Op Madura is men met zaaijen en planten begonnen.

— Jl. Woensdag avond zijn, als *buitengewoon bijvoegsel* der *Javasche Courant*, gedetailleerde berigten van Boni rondgezonden. Wij deelen die heden in *hun geheel* als extra bijvoegsel mede.

— Men schrijft ons van *Macassar*, dd. 8 dezer:

Op den 27sten November, des morgens te half acht, gebeurde hier ter plaatse een voorval, dat zich, volgens getuigenis van oude ingezetenen alhier, in geen dertig jaren had voorgedaan.

Een tamboer van het 14de bataillon was voor eenigen tijd, wegens insubordinatie jegens een officier, door den krijsraad tot den kogel veroordeeld en werd op dien dag gefusilleerd.

Toen hem zijn vonnis werd aangezegd, hoorde hij dit zeer kalm en bedaard aan en gaf geen de minste blijken van berouw.

Ook op de strafplaats, voor het raadhuis gelegen, waar alles met den plegtigen en indrukwekkenden ernst, dien zulk een executie vordert, in gereedheid was gebragt, waar hem zijn vonnis werd voorgelezen, kon men vrees noch weifeling in hem bespeuren.

Hij stak den provoost-geweldiger de hand toe, wuifde met zijn zakdoek zijn kameraden links en regts vaarwel, ontblootte zich zelf de borst, spreidde zijn zakdoek voor zich uit en knielde er op neder, terwijl hij met zijn hand de plaats aanwees, waar het doodelijke schot hem moest treffen. Toen het bleek, dat hij iets verder behoorde te knielen, stond hij bedaard op, begaf zich naar de hem door den provoost-geweldiger aangewezen plek, knielde neder, hoorde zonder verbleeken de hanen spannen, ontving het schot en stierf.

Samarang. Op den middag van den 17den December is eene tambangan in de monding van het haven-kanaal omgeslagen, met het treurig gevolg, dat *twee* personen der bemanning bij die gelegenheid zijn vermist en waarschijnlijk zijn verdronken.

Rembang. De tabaksloods, toebehoorende aan den tabakskontraktant *van der Sluijs*, gelegen nabij de dessa *Pilang Sari*, afdeeling *Bondjonegoro*, is op den 8sten December door de aldaar gewaaid hebbende zware winden omgevallen.

De schade hierdoor veroorzaakt wordt begroot op ƒ 7000.

Riouw. Den 13den November jl. is het aan de politie, aangevoerd door den inlandschen schrijver *Datoe Stia Aboe Hassan*, gelukt zich meester te maken van twee inlanders, bekend door hunne rooverijen in de wateren van *Riouw*.

In de wateren der *Karimon* eilanden vertoonden zich in den laatsten tijd veel zeeroovers.

Wester-Afdeeling van Borneo. De berigten over de maand November jl. behelzen het navolgende:

Sambas. De oogst te *Pemangkat* was bijna afgeloopen. In de andere districten stond de jonge padi zeer gunstig; ook neemt men eene meerdere welvaart waar.

Montrado. De padi-oogst belooft op de meeste plaatsen veel.

Te *Boedok* had men proeven genomen met het poten van aardappelen, die goed zijn uitgevallen. De vrucht was aangenaam van smaak en groot van stuk.

Zware regens hebben vele overstroomingen en eenige schade aan wegen en bruggen te weeg gebragt.

Landakh en *Tajan.* Op de grenzen van *Landakh* en *Sambas* hebben eenige ongeregeldheden plaats gehad over de schatpligtigheid van grenskampongs, welke echter in hunne geboorte zijn gestuit door de dadelijke tusschenkomst eener patrouille van *Batoe Adjong.*

De noodige maatregelen zijn genomen tot regeling dezer aangelegenheid.

Sintang. De rust bleef ongestoord; de berigten van de boven *Kapoeas* en *Sangouw* waren gunstig.

De vaccine stond zeer goed.

Volgens berigten uit het *Spouksche* (afdeeling *Sintang* nabij *'s Kodouw*) is aldaar een stuk grond van 200 vademen lengte verzakt en in een meir veranderd, dat op eenige plaatsen 150 vadem diepte heeft. De grond brokkelde zoo langzaam weg, dat ofschoon deze plek bewoond was, geene menschen daarbij het leven hebben verloren en verscheidene Dajaks hunne goederen nog hebben kunnen redden.

De ladangs in de verschillende streken, met uitzondering van de plaatsen, die door de bandjirs hebben geleden, staan goed en beloven een goeden oogst.

Mampawa. De padi-aanplant staat overal goed; evenwel lijdt zij onder te veel regen en overstrooming.

Pontianak. De wegen hebben veel geleden door aanhoudenden regen en sterken wind. (*Jav. Ct.*)

LAATSTE BERIGTEN.

De Fransche regering maakt ijverig toebereidselen voor de expeditie naar China. Reeds zullen acht à tien duizend man in den loop der maand December ingescheept worden.

— De brochure van de Montalembert, getiteld: *Pius IX* en *Frankrijk in* 1849 *en* 1859, is in beslag genomen, terwijl, naar men verneemt, tegen den schrijver en den uitgever een regterlijke vervolging is ingesteld.

— De *Patrie* bevat eene depeche uit Africa, volgens welke de oorlog tusschen Spanje en Marokko sedert den 28sten October was verklaard. Er had een gevecht in de nabijheid van Ceuta plaats gehad. De heilige oorlog tegen Spanje wordt er gepredikt. Aan de Algerijnsche grenzen heerscht insgelijks eene opgewondenheid, zoodat het noodzakelijk is de Fransche troepen aldaar te versterken, zoolang de oorlog tegen Spanje duurt. De vijandelijke stammen worden door den generaal de Martimprey vervolgd. Zij schijnen echter naar het binnenland geweken te zijn.

— De Spaansche *Gaceta* bevat het koninklijk besluit, waarbij de maarschalk O' Donnell tot opperbevelhebber wordt benoemd van het expeditie-leger tegen Marokko.

Hetzelfde blad bevat een decreet, volgens hetwelk Spanje in vijf militaire districten verdeeld wordt, onder de bevelen van de generaals Conacha, Dulce, Pavia, Aleson en Marchessi.

— Men wil weten, dat de Oostenrijksche regering voornemens is tot een gedwongen leening van 250 millioen over te gaan.

— De ministerieele Engelsche organen verschillen nog steeds in hunne verklaringen nopens het standpunt, waarop de onderhandelingen tusschen Engeland en Frankrijk ter zake van het congres staan. Er is evenwel alle reden om te gelooven, dat de onderhandelingen zoo verre gevorderd zijn, dat men weldra het officieele berigt van Engelands toetreding kan te gemoet zien, ook omdat Frankrijk bepaaldelijk gezind schijnt, concessien aan Engeland te doen. De *Morning Post* laat dit doorschemeren en voegt er zelfs bij, dat Frankrijk zich niet verzetten zal tegen eene eventueele benoeming van den prins van Carignan tot regent van de Midden-Italiaansche staten.

— Door de vier nationale vergaderingen van Centraal Italie, is de prins Carignan, een bloedverwant des konings van Sardinie, tot regent benoemd.

Turijn 8 Nov. Volgens tijdingen uit Bologna heeft de minister Pepoli in de nationale vergadering van 7 Nov. eene boodschap van de regering voorgelezen, waarin gezegd wordt, dat aan de groote mogendheden eene memorie is gezonden betreffende den wensch der bevolking, terwijl daarin ook gewezen wordt op de lasteringen, waaraan het voorloopig bewind heeft ten doel gestaan en die thans in de memorie gelogenstraft worden. De gedragslijn der regering was gematigd, want in de gematigdheid liggen de kracht en de roem der nationale beweging. Tevens is de balans van de inkomsten en uitgaven over het trimester blootgelegd. Daaruit blijkt, dat er een batig saldo is van 1,600,000 fr. De boodschap eindigt met de verklaring, dat het regentschap 's lands crediet zal verhoogen, terwijl Midden-Italie daardoor met des te meer gezag voor het congres kan optreden.

Rome, 5 November. De financiele consulta is bijeengeroepen tegen het laatst dezer maand. Het deficit, ontstaan sedert den opstand in de Romagna, wordt op 300,000 kroonen 's maands berekend. Eene commissie van kardinalen is belast met de codificatie van de burgelijke wetten.

Napels, 5 November. Het wordt bevestigd, dat eerstdaags eene amnestie zal worden uitgevaardigd.

Parijs, 9 November. De *Moniteur* deelt eene dépêche uit Algerie mede van den generaal de Martimprey van 6 dezer. Daarin wordt gemeld, dat de generaal Devaux met twee divisien zich naar Zekkoara heeft begeven en de vijandelijke stammen genoodzaakt heeft naar het Zuiden terug te trekken. De generaal Durrieu heeft door bekwame manoeuvres op die stammen eene overwinning behaald, die gelijk gesteld kan worden met de inneming van Smalah. Behalve een rijke buit aan banieren en andere tropheeën, zijn ook vele paarden en wapenen in onze handen gevallen. Onze troepen bevinden zich in den besten welstand. De schrik is overal onder de vijandelijke stammen, terwijl zij om genade smeeken.

Zurich, 9 November. Al de secretarissen der conferentie zijn gisteren bijeengekomen tot het redigeren der tractaten. Naar men zegt zullen zij heden worden geteekend in het raadhuis te Zurich.

De markies de Turgot, Fransch gezant bij de Zwitsersche republiek, is te Zurich aangekomen.

Londen, 10 Nov. Sterke uitrustingen te lande en ter zee zijn nog steeds aan de orde van den dag. Overal is men bezig geweren met getrokken loopen te vervaardigen en artilleriekorpsen te vormen.

NEDERLAND.

(*Van den specialen Correspondent van den Java-Bode.*)
(*Vervolg*).

Men zegt dat de regering als *ancre de salut* bij een kans op verwerping der wet eene motie zal voorstaan in den geest van die, welke de heer van Foreest aankondigde. Zeggen wij de regering, wij bedoelen meer bijzonder de ministers van finantien en binnenlandsche zaken, want men beweert, dat de andere leden van het ministerie niet met hen instemmen. Reeds liep het gerucht, dat bij eene verwerping der wet, wel het geheele ministerie zijn ontslag zou indienen, maar de heer Rochussen met de vorming van een ander kabinet zou worden belast, waarin de heeren Casembroot en Lotsy hunne portefeuilles zouden terug bekomen. Tegen den heer Lotsy bestaan dan ook geene grieven en zijn ambtgenoot voor oorlog is nog te korf aan het bewind, ofschoon hij nu reeds bij zijne begrooting tegenstand zal ontmoeten, daar, gelijk wij u reeds aangaven, het cijfer der begrooting dat van vorige jaren overtreft.

Maar de minister van kolonien? Zoo gij de memorie van beantwoording leest op het verslag der commissie van rapporteurs over het wetsontwerp tot regeling van het gebruik van koloniaal batig slot over 1857, dan zult gij inzien, dat, indien men tot eene behandeling dier voordragt nog dit jaar overgaat, de minister veel zal hebben te verantwoorden. Die geheele memorie toch kan als een protest worden beschouwd tegen de inmenging der kamer in koloniale aangelenheden, en op verscheidene plaatsen verklaart de minister, dat hij op de gevraagde inlichtingen geen antwoord geven zal. Hij heeft niet eens getracht de pil te vergulden, en de memorie is scherper gesteld, dan dunkt ons, de eigenschappen van een staatsstuk veroorloven. Daarin wordt met zekere minachting gesproken van de *gewoonte* der kamer, om bij gelegenheid van een wetsontwerp als het genoemde te spreken over koloniale aangelegenheden, en tot bewijs aangevoerd, dat terwijl het voorloopig verslag over het koloniaal batig slot in 1851 bedroeg 7 paragrafen, het in 1857 tot 35 geklommen was. De minister moge dit zeer lastig vinden, wij gelooven, dat de natie er zich over verheugen mag. De minister geeft zelfs de kamer een les en zet voor haar een artikel van het reglement van orde uiteen, dat hem van het beantwoorden ontslaat. Hij voegt er wel de verzekering bij, dat hij de levendige belangstelling der ka[mer] in koloniale zaken waardeert, maar wil men ee[n] krachtig gezag, dan is het noodig, dat vooral in overzeesche bezittingen blijke, dat de regering door [de] volksvertegenwoordiging gesteund wordt (de minist[er] zal wel niet meenen, dat dit het gevolg zijner memor[ie] kan zijn) en dat het gevoelen, door eene soms zeer g[e]ringe minderheid geuit, niet dat der kamer uitdrukt.

Bij de discussie zal blijken, *hoe* gering die minderhe[id] is, maar de discussie is nog ver af. Niet zoo ver evenwel als de wet op de indische comptabilite[it] waarnaar in het verslag gevraagd wordt, en die, volge[ns] de eenigzins ingewikkelde verklaring des ministers [in] de eerste jaren wel niet te wachten is. Ook ande[re] onderwerpen, die bij de wet of bij algemeene verord[e]ning moeten worden geregeld, zullen niet zoo spoed[ig] tot stand gebragt worden. Indie en Nederland ligg[en] zoo ver van elkander, de wisseling van gevoele[ns] duurt zoolang, maar — de regering zal doen wat *nood*[ig] en *mogelijk* is. (Twee gom-elastieke woorden, waarv[an] de maat niet te bepalen is.)

De klagten over den toestand van den raad v[an] Indie, waarvan het personeel soms zoo onvoltallig [is] dat men de gewone zaken niet kan afdoen, weêrlegt [de] minister door de aanhaling van het koninklijk besluit v[an] 4 Februarij 1859 no 78.— Ten aanzien der vraag, [of] de opdragt van eene zending aan den vice-preside[nt] van den raad van Indie overeen te brengen is met h[et] voorschrift van art. 56 van het regeringsreglemen[t] beantwoordt de minister met de beslissing van het o[p]perbestuur kenbaar te maken, dat de zending slecht[s] kan opgedragen worden aan *leden* van den raad.

Ook de inrigting en de benoeming van den nieuwe[n] directeur der akademie te Delft had een onderwerp v[an] beschouwing in het verslag uitgemaakt. De minist[er] verklaarde, dat die reorganisatie nog wel komen zo[u] en wat den directeur betrof, de instelling van d[en] raad van bestuur was tijdelijk geweest; een directe[ur] was behoefte, en aangespoord, gesteund door en ond[er] approbatie van zijn ambtgenoot voor binnenlandsc[he] zaken, was de tegenwoordige directeur benoemd. D[at] die benoeming eene beweging onder de leeraren h[eeft] te weeg gebragt — daaraan kon eene regering zich ni[et] storen.

Bij deze gelegenheid was door de kamer gewezen [op] de benoeming van een zeker ambtenaar tot functi[e] waarop hij geen regt had — de minister beantwoo[rdt] die vraag met de bewering, dat de kamer geen r[egt] heeft er over te spreken.

De wetten of verordeningen omtrent de openba[ar]making van archieven en omtrent de drukpers ku[n]nen vooreerst nog niet tot stand komen.

De verdere punten zijn meer van bijzonder bela[ng] om er u in het breede mede bezig te houden, of w[ant] zij betreffen kwestien van opbrengst en uitvoer, o[f] voor geene zamentrekking vatbaar zijn en die ge in ha[et] geheel in het bijblad der Staatscourant kunt weêrvinde[n].

Ik wil u daarom dat bijblad niet bijzonder aanraden, [ik] neem gaarne aan, dat er genoegelijker lectuur besta[at] maar toch in deze dagen is het in Holland de vo[or]naamste lectuur. In de eerste en voornaamste pla[ats] om de spoorwegen, waarop ik nu evenwel niet te[rug] zal komen, maar ook om de verslagen der kamer [op] verschillende voordragten der regering, onder ande[re] op de begrootingswetten, na te gaan. Bij die voordr[agt] ten is ook dat betreffende de doorgraving van Holl[and] op zijn smalst, dat de regering, zoo blijkbaar te[gen] hare overtuiging in, aan de Tweede kamer indien[de] wij schreven het reeds, dat die indiening geheel [Schiedam] schiedde om Amsterdam te bevredigen, en dat de [mi]nisters-zelven niets liever wenschen dan eene verwerpi[ng] die verwerping wordt hun dan ook nu reeds als onverm[ij]delijk aangekondigd. Bijna algemeen was men van oord[eel] dat het doel van indiening van dit wetsontwerp g[een] ander was, dan om de gevoeligheid van Amsterd[am] over de spoorwegwetten te temperen. Niemand [zal] gelooven, dat het der regering ernst was met dat o[nt]werp; zij rekende welligt op de afstemming der vo[or]dragt door de kamer, ten einde zich-zelve daarac[hter] te verschuilen en alle schuld der afstemming van z[ich] af te werpen en die op de kamer over te drag[en]. Uit die opvatting van het wetsontwerp blijkt vold[oen]de, dat het getal voorstanders daarvan uiterst ge[ring] was. Tot rapporteurs voor dit wetsontwerp zijn d[oor] de afdeelingen benoemd de heeren Heemskerk, Hug[gen]holtz, van Foreest, Delprat en van Akerlaken.

(*Wordt vervolgd*).

ENGELAND.

Londen, 6 November. Men leest in de *Manche[ster] Guardian:* » Te Woolwich heerscht thans eene onge[wo]ne beweging en bedrijvigheid. Amunitie en oorlo[gs]materieel worden in gereedheid gebragt en naar [ver]schillende punten vervoerd, met eene energie, die [se]dert den oorlog in de Krim zonder voorbeeld is, [en] men heeft reden te veronderstellen, dat deze bedrij[vig]heid nog wel eenigen tijd zal voortduren. Het schi[jnt] dat Dover de bijzondere aandacht van het minist[erie] van oorlog tot zich trekt. Men heeft besloten, de [for]tificatie-linien in zijne nabijheid uit te breiden en d[aar]enboven eenige der batterijen te herbouwen, die [on]der den indruk van den droom eens eeuwigen vr[ede] waren verdwenen. De rekrutering voor de ma[rine] heeft zeer voldoende uitkomsten opgeleverd en [men] zegt, dat, ten gevolge der geschillen tusschen de a[r]ders en de patronen te Londen, een vrij aanzienl[ijk] getal jonge lieden bij de marine heeft dienst geno[men]. Den 12den dezer zal onze vloot eene aanzienlijke [aan]winst erlangen door het te water laten van het pr[ach]tige linieschip *Victoria*, met 121 kanonnen.

— De berigten, welke men schier van alle pu[nten] onzer kusten ontvangt, aangaande de uitwerking [der] voorbeeldeloos langdurige en geweldige stormen, [zijn] den verschrikkelijk. Om slechts enkele gevallen [van] schipbreuk te noemen, moge dienen, dat in de m[aand] October 12 schepen, allen te Shields te huis beho[orende], geheel zijn verbrijzeld, bij een van welke de [ge]heele bemanning is omgekomen; daarenboven heb[ben] verscheidene andere vaartuigen van die plaats m[in]dere of mindere schade bekomen.

FRANKRIJK.

Brief van keizer Napoleon aan den koning van Sardinie.

Volgens den Parijschen correspondent van de *Times*, heeft keizer Napoleon den 20sten October aan den koning van Sardinie den volgenden brief geschreven:

» Ik schrijf aan Uwe majesteit, om u den tegenwoordigen stand van zaken uit één te zetten, u aan het verledene te herinneren en den weg met u te regelen, welke voor de toekomst gevolgd moet worden. De omstandigheden zijn ernstig; het is noodig alle illusien en een onvruchtbaren spijt ter zijde te stellen en den waren stand van zaken naauwkeurig te onderzoeken. Het is thans de kwestie niet, of ik goed of kwaad gedaan heb met te Villafranca vrede te sluiten, maar wel om van het tractaat de meest gunstige resultaten voor de pacificatie van Italie en de rust van Europa te erlangen. Alvorens in eene dicussie over de kwestie te treden, wensch ik nogmaals aan Uwe Majesteit de hinderpalen in herinnering te brengen, welke iedere definitive onderhandeling en elk definitief tractaat zoo moeijelijk maakten.

» Feitelijk brengt de oorlog dikwijls minder verwikkelingen met zich mede dan de vrede. In den oorlog toch staan slechts twee belangen tegen elkander over —de aanval en de verdediging; bij den vrede daarentegen moet men eene menigte belangen, dikwijls van geheel uiteenloopenden aard, met elkander verzoenen. Dit is hetgeen plaats had op het oogenblik, dat de vrede gesloten werd. Het was noodig een tractaat te sluiten, dat op de best mogelijke wijze de onafhankelijkheid van Italie verzekeren. Piemont en de wenschen der bevolking bevredigen zoude en dat toch het godsdienstig gevoel der Katholieken niet zoude kwetsen of inbreuk maken op de regten der souvereinen, in welke Europa belang stelt.

» Ik geloofde toen, dat, indien de keizer van Oostenrijk begeerde tot eene openhartige schikking met mij te komen, met het doel om dit belangrijk resultaat te verkrijgen, alsdan de oorzaken van het antagonisme, dat gedurende eeuwen tusschen deze twee rijken heeft bestaan, zouden ophouden en dat de regeneratie van Italie met gemeenschappelijk overleg en zonder verder bloedvergieten zoude kunnen tot stand gebragt worden.

» Thans deel ik u mede, welke, naar mijn gevoelen, de essentiele voorwaarden van die regeneratie zijn.

» Italie moet zamengesteld zijn uit verschillende onafhankelijke staten, vereenigd door een federalen bond. Elk dier staten moet een bijzonder vertegenwoordigend stelsel en heilzame hervormingen invoeren. De confederatie moet het beginsel der Italiaansche nationaliteit bekrachtigen; de staten nemen een gemeenschappelijke vlag en een en hetzelfde douanen- en muntstelsel aan. Het besturend centrum moet te Rome gevestigd en zamengesteld zijn uit vertegenwoordigers, welke benoemd worden door de souvereinen, uit eene door de kamers in gereedheid gebragte lijst, zoodat op deze bondsvergadering de invloed van de regerende familien, welke men beweert dat naar de zijde van Oostenrijk overhellen, opgewogen zoude worden door het element uit de vrije verkiezingen voortspruitende.

» Door aan den paus het eere-presidentschap van de confederatie op te dragen, zoude het godsdienstig gevoel van het Katholiek Europa bevredigd, de zedelijke invloed van den paus in Italie vermeerderd, en hij daardoor in staat gesteld worden concessien te verleenen in overeenstemming met de wettige wenschen der bevolkingen. Welnu, het plan dat ik gevormd had op het oogenblik, toen ik den vrede sloot, kan nog ten uitvoer gebragt worden, zoo Uwe Majesteit haren invloed wil bezigen om het plan bevordelijk te zijn. Buitendien is reeds in dien zin een belangrijke stap gedaan.

» De afstand van Lombardije met eene beperkte schuld is een fait-accompli.

» Oostenrijk heeft zijn regt opgegeven, om garnizoenen te leggen in de versterkte plaatsen Piacenza, Ferrara en Commachio.

» De regten der souvereinen zijn, wel is waar, gewaarborgd, doch de onafhankelijkheid van Centraal-Italie werd mede gewaarborgd, in zooverre als elk denkbeeld van vreemde interventie bepaald ter zijde is gesteld; en ten slotte zal Venetie eene zuiver Italiaansche provincie worden. Het is in het ware belang van Uwe Majesteit zoowel als in dat van het Schiereiland, om mij te ondersteunen in de bevordering van dit plan, ten einde daaruit de beste resultaten te erlangen, want Uwe Majesteit kan niet vergeten, dat ik door het tractaat gebonden ben; ik kan op het congres dat op het punt staat van geopend te worden, mij-zelven aan die verpligtingen niet onttrekken. De gedragslijn van Frankrijk is dus reeds van te voren bepaald.

» Wij verlangen dat Parma en Piacenza met Piemont vereenigd zullen worden, omdat dit grondgebied uit strategisch oogpunt onvermijdelijk noodig voor Piemont is. Wij verlangen dat dehertogin van Parma geroepen zal worden om in Modena te regeren; dat Toskane, welligt door een gedeelte grondgebied vergroot, aan den groothertog Ferdinand teruggeven zal worden; dat een stelsel van gematigde vrijheid in alle staten van Italie aangenomen worde; dat Oostenrijk zich-zelf zal losmaken van eene voortdurende oorzaak van ongelegenheid in de toekomst, en dat het er in toestemme Venetie geheelenal tot een Italiaanschen staat te maken, door daaraan niet alleen eene afzonderlijke vertegenwoordiging en administratie, maar ook een Italiaansch leger te geven.

» Wij verlangen dat de vestingen Mantua en Peschiera erkend zullen worden als bondsvestingen.

» En eindelijk dat eene confederatie, gegrond op de wezentlijke behoeften zoowel als op de traditien van het schiereiland, tot uitsluiting van elken vreemden invloed, de onafhankelijkheid van Italie op hechte grondslagen zal bevestigen.

» Ik zal niets verzuimen ter bereiking van dat groote doel. Uwe Majesteit kan er van overtuigd zijn, dat mijne zienswijze niet zal veranderen, en voor zoo verre het niet tegen de belangen van Frankrijk indruischt, zal ik mij steeds gelukkig achten, de zaak bevorderlijk te zijn, voor welke wij te zamen gestreden hebben.

» *Paleis van Saint Cloud*, 20 October 1859.

De Parijsche correspondent van den *Times*, die dezen brief mededeelt, voegt er bij, dat het bovenstaande beschouwd kan worden als de hoofdzaak van het programma, dat aan het congres zal worden voorgelegd.

ITALIE.

Turijn, 5 Nov. De *Diritto* meldt, dat het antwoord van koning Victor Emmanuel op den laatsten brief van keizer Napoleon is geweest: »Indien de keizer van Frankrijk gebonden is door de praeliminairen van Villafranca, dan is de koning van Sardinie gebonden door de wenschen der bevolkingen van Italie."

— De bisschoppen in Piëmont beginnen, even als in Frankrijk, Belgie, Ierland en Spanje, met een kruistogt ten gunste van den paus. De aartsbisschop van Genua, Mgr. Charvaz, is met een herderlijken brief begonnen, waarvan de toon vrij kalm is, in vergelijking met dien van zijn ambtgenoot te Turijn, Mgr. Fransoni, die vol beleedigende uitdrukkingen is tegen de liberale drukpers.

— Een brief van Magenta berigt, dat de reizigers, die den 2den dezer de vlakte, waar de slag van den 4den Junij werd geleverd, passeerden, zeer getroffen waren, toen zij het slagveld met ontzaggelijk vele lichtjes verlicht zagen. Het was eene godsdienstige eerbewijzing der bevolking, op den allerzielendag, aan de dapperen, die daar begraven lagen. Op ieder kruis was eene kaars geplaatst.

— De regering van Modena heeft den uitvoer van salpeter verboden, daar dit een noodzakelijk bestanddeel voor het buskruid is.

— Als een bewijs, hoe gematigd de bevolking van Toskane is en welke goede orde daar heerscht, kan dienen dat de ridder Baldarferoni, ex-minister van den groot-hertog, met zijne geheele familie naar Toskane is teruggekeerd en dat men hem geheel met rust laat.

De regering, aan het hoofd waarvan baron Ricasoli staat, is volstrekt geene revolutionaire en het Toskaansche volk is, zooals de gedeputeerde Andreucci, in zijn rapport betreffende de vervallenverklaring van den troon der hertogelijke familie, zeer juist uitdrukte, volstrekt niet bezield met eenig denkbeeld aan wraak.

— Markies Bargagli, ambassadeur te Rome van den groothertog van Toskane, heeft gestreng onderzoek laten doen, bij de personen, die aan zijne kanselarij werkzaam zijn, en bij zijne huisbedienden, naar den persoon, die aan den baron Ricasoli te Florence inlichtingen heeft gegeven, aangaande het plan om eene tegen-omwenteling in Toskane te bewerken. De inlichtigen waren volkomen juist, en men heeft zelfs de papieren, die niet met den post, maar met vertrouwde personen, aan den pauselijken nuntius te Florence gezonden zijn, onderschept. Aan het complot hadden twee neven van baron Ricasoli deelgenomen, welke door dezen zijn gearresteerd.

SCHEEPSBERIGTEN.

Straat Sunda Doorgezeild.

DATUM.		VLAG.	NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	VAN.		NAAR
December	17	Nederlandsch	Nieuw Holland	L. Tuk	Amsterdam	22 Aug.	Batavia
"	18	Engelsch	Isabella Harriet	T. Whelen	Singapore	13 Dec.	Liverpool
"	19	Hamburg	Nicoline	C. H. Vallegen	"	14 "	Bremen
"	20	Amerikaansch	Endedoor	R. C. Wilson	Hongkong	9 "	New-Bedford
"	—	Engelsch	Planet	R. H. Tullock	Singapore	15 "	Londen
"	—	Russ	Lucy en Harriet	D. v. Huntein	Foochow	28 Nov.	Falmouth
"	21	Spaansch	Rosita	P. de Aldamig	Manila	8 Dec.	Havana

Aangekomen schepen te *Batavia*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	VAN.		AGENTEN.
December	21	Nederlandsch	schip	Hollandia	P. Wap	Holland	21 Aug.	Busing, Schröder & Co.
"	—	Ned. Indisch	bark	Ararat	P. Verschuur	Bushire	27 Oct.	Gasper & Co.
"	22	"	stooms.	Macasser	A. G. Bosch	Soerabaija	18 Dec.	W. Cores de Vries
"	—	Engelsch	"	Bahiana	Grindle	Muntok		Pitcairn, Syme & Co.
"	23	"	schip	Calidonia	W. Hamilton	Glasgow	26 Aug.	"

Vertrokken schepen van *Batavia*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	NAAR
December	22	Ned. Indisch	stooms.	Padang	A. Guijot	Bencoelen en Padang
"	—	Amerikaansch	schip	Boston	J. Potter	Manila
"	—	Fransch	"	La Rose	V. Isuard	Frankrijk via Samarang
"	23	"	"	Le Cezard	X. Ros	" " Cheribon
"	24	Zweedsch	bark	Augusta	V. D. Sandeberg	Kanaal om orders via Soerabaija
"	—	Ned. Indisch	stooms.	Samarang Packet	J. F. Scheel	Samarang via Cheribon en Tagal

In lading liggende schepen te *Batavia*.

VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	BESTEMMING.	AGENTEN.
Nederlandsch	schip	Doggersbank	P. J. Kerkhoven		Haager & Schuurman.
"	"	Graaf van Heiden Reinestein	J. Wamsteker		Schimmelpenninck & Co.
"	"	Hugo Grotius	A. K. Zweede		"
"	brik	Prinses Amalia	W. Groeneweld		"
"	bark	Yssel	C. Maarschalk		"
"	"	Graaf Dirk III	C. J. Rotgans		"
"	"	Sir Robert Peel	Lange		"
"	"	Albrecht Beijling	Muller		Landberg, Bezoet de Bie & Co.
"	"	Johannes Anthonius	F. Metz		"
"	"	Cheribon	Coers		"
"	"	Paul Johan	A. Kooij	Samarang	"
"	bark	Postiljon	J. C. van de Poll	Nederland	Dümmler & Co.
"	schip	Staatsraad Baud	T. de Jong		van Ommeren, Rueb & Co.
"	bark	Konink. Ned. Yachtclub	F. L. Zaek	Rotterdam	"
"	"	Jan de Witt	F. Gugt Jr.		"
"	"	Jacoba*	M. F. Schaap	Rotterdam	"
"	"	Baron Forstner van Dambenoy	N. Kruijmel		"
"	"	Java	S. S. van Dam		B. Kopersmit & Co.
"	"	Stad Zierikzee	J. J. Klein		"
"	schip	Sumatra*	H. Grivel		"
"	"	de Amstel*	H. H. Rademaker		"
"	"	Nieuw Holland	L. Tuk		E. Moormann & Co.
"	"	Galilei	T. C. H. Koch	Amsterdam via Soerabaija	"
"	"	Admiraal de Ruijter	B. Koster	Amsterdam via Soerabaija	"
"	bark	Economist	Olivier	Rotterdam	"
"	"	Hollandia	Wap		Busing, Schröder & Co.
Ned. Indisch	"	Ararat*	P. Verschuur		Gasper & Co.
"	"	Banail Gair*	Said bin Segaf	Macasser	B. J. Jacobs.
"	"	Columbus Almansoor*	Sech Materief	Soerabaija	"
"	"	Lachmadie*	Sech Abdulla		"
"	"	Ydroesie*	Sech Abdulla Bachman	Sumanap	"
"	"	Alnoer*	Sech bin Achmat	Sam., Soerabaija en Grissee	"
"	brik	Nasrie Madjiet*	Said bin Segaf	Tagal	"
"	bark	Skandaria*	D. T. Varkevisser	Macasser	Buijs, Jacobsen & Co.
"	"	Saijool Gair*	Sech Basarahiet	Cheribon	"
"	"	Said Maskoor*	Achmat		"
"	"	Al Osmanie*	Sech Bahasoan	Soerabaija	"
"	"	Smallwood*	H. W. Miner		van Sloeten, Morgan & Co.
"	"	Sara Eleonora*	D. Schuijmer		Cassalette & Co.
"	"	Java*	J. Worthington		Schimmelpenninck & Co.
Engelsch	brik	Saugeen*	Knight	Soerabaija	B. van Leeuwen & Co.
"	bark	Tranvancore*		Engeland	Maclaine, Watson & Co.
"	stooms.	Strandon*	Anderson		Pitcairn, Syme & Co.
"	"	Bahiana*	Grindle	Point de Galle	"
"	schip	Caladonia	Hamilton	Singapore	"
Deens	brik	Cricis*	Black	Singapore	"
"	bark	Daunevinke*	Mogensen		C. Bahre & G. Kinder.
"	"	Trigge*	Leerbeck	Singapore	Borneo C. Limited.
Bremer	"	Leontine*	L. Schweitzer		E. Moormann & Co.
Hamburg	brik	Christiaan*	G. P. N. Binder		C. Bahre & G. Kinder.
"	bark	Arracan*	Kuhlker		Busing, Schröder & Co.
Oldenburg	"	Oldenburg*	H. H. Binger		"
"	"	Ammerland*	Popkin	San Francisco	Maclaine, Watson & Co.
"	schoener	Alfred Hermann*	W. Brummer		E. Moormann & Co.
Zweedsch	schip	Carolina*	A. P. Dijberg	Amsterdam	Dümmler & Co.
Hanov.	brik	Amisia*	Arends	China	Metzendorff, Wilmans, Rays & Co.

De Particuliere schepen zijn aangeduid met een*

Aangekomen schepen te *Samarang*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	DATUM.	VAN
December	8	Deensch	bark	Herluf Trolle	A. O. Wandahl	5 Dec.	Batavia
"	10	Ned. Indisch	"	Oen Goan	Lim Djihie	16 Nov.	Riouw
"	11	"	"	Saijan Maskoor	Mohamat Joesoep	24 "	Banjermassing
"	—	Nederlandsch	brik	Louise Roeloffine	J. A. Sijbrandi	9 Dec.	Indramaijoe
"	12	Ned. Indisch	bark	Kiem Goan	Go Kwiesoe	18 Nov.	Riouw
"	—	"	stooms.	Oenarang	S. van Hulsteijn	11 Dec.	Soerabaija
"	—	"	"	Palembang	Kuller	— "	"
"	13	"	"	Macasser	G. A. Bosch	10 "	Batavia
"	—	Nederlandsch	schoen.	Johanna Hendrika	L. van der Weijden	18 Aug.	Amsterdam
"	—	Siam	bark	Kim Insoei	Tjanding	16 Nov.	Siam

Vertrokken schepen van *Samarang*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	NAAR
December	9	Ned. Indisch	bark	Bientang Timor	Lebee Achmat	Sambas
"	10	"	"	Alnoer	Sech Marzoekie	Batavia
"	11	Nederlandsch	schip	Hollandia	C. C. Ruige	Cheribon en Nederland
"	—	Hamburg	"	Horizont	L. Schmidt	Nederland
"	—	Ned. Indisch	brik	Norfolk	Said Matahar	Pontianak
"	12	"	bark	Fathool Wadoet	Sech Alhadat	Soerabaija
"	13	Ned. Indisch	schip	Alosmanie	Sech Basaid	"
"	—	"	stooms.	Oenarang	S. van Hulsteijn	Batavia
"	—	"	"	Palembang	Kuller	"
"	—	"	"	Macasser	A. G. Bosch	Soerabaija

In lading liggende schepen te *Samarang*.

VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	BESTEMMING.	AGENTEN.
Nederlandsch	bark	Shanghae	H. Uitermark		Dorrepaal & Co.
"	"	Jan Pieterzoon Koen	P. A. C. Hugenholtz	Soerabaija	"
"	"	Vrijhandel	W. Levenstein		Gezagvoerder.
"	"	Nederland en Oranje	L. T. van Ruijven	Nederland	van den Broek & Veeckens.
"	brik	Louise Roeloffina	J. A. Sijdrandi	Nederland	Dorrepaal & Co.
"	schoen.	Johanna Hendrika	Lt. van der Weijden	Nederland	"
Deensch	bark	Herluff Trolle	A. G. Wandahl		van den Broek & Veeckens
Siams	"	Kiem Tjing Hiem	Jap Siam		Gezagvoerder.
"	"	Kiem Ing Moei	Tjan Ling		"
"	brik	Tjoan Lie	Nje Kiok		"
Ned. Indisch	"	Srie Negara	Intje Kandar	Banjermassing	"
"	"	Radatool Djaina	Mohamat Said	Soerabaija	"
"	bark	Fathool Karim	Said Fagie		"
"	"	Saijan Maskoor	Mohamat IJoesoop		"
"	"	Kim Goan	Gouw Kae Roei		"

Aangekomen schepen te *Soerabaija.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	VAN
December	8	Ned. Indisch	stooms.	Palembang	Kuller	Str. Balie
"	—	"	"	Oenarang	S. van Hulsteijn	Samarang
"	—	Nederlandsch	bark	Agatha en Maria	W. B. van der Zijp	Str. Balie
"	9	"	"	Dolphijn	C. B. Brandligt	Batavia
"	—	Ned. Indisch	"	Oosterling	J. H. Walter	"
"	—	Sardinsch	"	Lidia	R. Bazano	"
"	—	Nederlandsch	"	Eensgezindheid	B. G. Flek	Menado
"	—	Ned. Indisch	stooms.	Ambon	W. Vogel	Batavia
"	10	"	bark	Doris	Tan Teksam	Balie (Badong)
"	—	Engelsch	"	Henrij Winch	A. Grifin	Singapore
"	11	"	"	Alchimist	J. Deunett	Hongkong
"	—	Hamburgsch	"	La Rochelle	J. Maijer	Batavia
"	—	Ned. Indisch	"	Inghien	Tjang Tjeang An	Balie (Badong.)
"	12	"	"	Fathool Moebarak	Hamza bin Noordin	Amboina
"	—	Hamburgsch	"	La Rochelle	J. Meijer	Batavia
"	—	Ned. Indisch	stooms.	Macasser	A. G. Bosch	"
"	14	Z. M. "	"	Madura	Luit. t/z. 1 kl. H. E. Klerck	Macasser
"	—	Nederlandsch	bark	Batavier	van Straten	Batavia

Vertrokken schepen van *Soerabaija.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	NAAR
December	9	Ned. Indisch	bark	Adenan	Mohamat Alie	Mandawie
"	—	"	"	L'Amitie	W. A. S. Valberg	Grissee
"	11	Nederlandsch	"	Helena Constantia	R. M. Donemen	China
"	—	Deensch	"	Cecrops	J. Davidson	Golf van Persie
"	—	Ned. Indisch	stooms.	Oenarang	S. van Hulsteijn	Batavia
"	—	"	"	Palembang	W. A. J. Kuller	"
"	—	"	bark	Little Tot	Katjoong	Pasoeroean
"	12	Nederlandsch	"	Vier Gezusters	J. Bik	Nederland
"	—	Balische	"	Ardjoeno	Saridjo	Balie
"	13	Nederlandsch	"	Dolfijn	C. B. Brandligt	Nederland
"	—	Ned. Indisch	"	Fathal Nassar	Said Segaf	Grissee
"	14	"	"	Volkus Ga-ada	Achmat	"
"	—	"	"	Hoseeng	Intje Lanang	Bezoekie
"	—	"	"	Asah	Mohamat bin Malik	Passeer Borneo
"	—	"	"	Virgo	Djapar	Molukkos
"	—	Nederlandsch	"	Tonia	C. F. Zeeman	Nederland
"	15	Ned. Indisch	"	Ataief	Sech Ba-asim	Mandawie
"	—	"	stooms.	Ambon	W. Vogel	Macasser

In lading liggende schepen *te Soerabaija.*

VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	BESTEMMING	AGENTEN.
Pruissisch	schip	Delphin	Klein	Nederland	Fraser, Eaton & Co.
Nederlandsch	"	Macasser	Rip	Nederland	"
"	"	Copernicus	Visser	Nederland	"
Zweedsch	"	Constance	Soderberg	Nederland	"
Sardinische	"	Lijdia	Bazano	Nederland	
Hamburg	"	Herschel	Hauschild		Mathieu, Ebbs, Ruys & Co.
Amerikaansch	"	Witch	Hultman	Boston	
Ned. Indisch	"	Wilhelmina Cox	Reisiger	Batavia	"
Deensch	"	Calloë	Schmidt	Amsterdam	"
Hambursch	"	La Rochelle	S. Meijer	Cork	"
Nederlandsch	"	Hermina Maria Elisabeth	Bonjer	Rotterdam	B. Kopersmit & Co.
Ned. Indisch	"	Ellen	Wentholt		"
Nederlandsch	"	Eensgezindheid	Flik		"
"	"	Dorothea Henriette	D. Smit	Holland	B. J. van Eck & Co.
"	"	Samuel Hendrikus	A. G. Bouten	Holland	"
"	"	Grondwet	Kamminga	Nederland	E. ten Brink & Co.
"	"	Cornelia	de Vries	Nederland	"
"	"	Christina Helena	C. Tjebbes	Nederland	Schimmelpenninck & Co.
Ned. Indisch	a	L'Espérance	van Entere	Macasser	Hill, Broekman & Co.
Engelsch	a	Harrij Winch	A. Griffin	Balie	"
Nederlandsch	a	Agatha en Maria	W. B. van Zijp		P. Kervel & Co.

MARKTBERIGT.

VAN DEN 25 OCTOBER TOT EN MET 8 NOVEMBER 1859.

Te AMSTERDAM en ROTTERDAM

(vervolg.)

Tabak. De prijzen, die voor Java Tabak besteed werden, gaven op nieuw eene verhoo-ging voor alle kwaliteiten te kennen, doch voornamelijk was dat het geval met de gespikkelde soorten.

Behalve de vroeger reeds opgegeven 1467 Pakken Cuba, ex O.-I. Packet, getaxeerd van 22½ à 100 cs, zullen op 11 dezer nog in veiling gepresenteerd worden de boven reeds genoemde 730 Pakken Dmvo gewas 1857, getaxeerd van 25 a 45 cs., 103 dito Dmvo, getaxeerd van 40 à 55 cs, en 167 Pakken Afh, ex Broedertrouw, getaxeerd van 20 à 105 cs. — De op 17 dezer te Rotterdam te veilen partijen zijn nog vermeerderd met 360 pakken Abk.

Van Manila Sigaren werden op 3 dezer te Rotterdam ca. 400000 stuks 2a Cortados in veiling aangeboden, welke veilingen het volgende resultaat gaven: Partij ca. 198000 stuks, 1858, hiervan werden verkocht 16000 stuks tot f 29, opgehouden 48000 stuks tot f 30, beide in consumptie, en de rest niet geveild; partij ca. 200000 stuks 1856, hiervan werden verkocht 48000 stuks van f 23 tot f 23½, opgehouden 32000 stuks van f 23 à f 23½, beide in Entrepôt, verder nog opgehouden 12000 stuks tot f 25 in consumptie, de rest niet geveild, terwijl nog 6/2 kisten 1858, tot f 28 in consumptie opgehouden werden.

Tegen 11 dezer zijn te Amsterdam in veiling aangeslagen 225000 stuks Manila Sigaren 2a Cortados 1857.

Naar Yloilo Manila Tabak bestond veel vraag.

De voorraad is thans te Amsterdam 14063 pakken Java en te Rotterdam 7123 do. Java en 20 pn. Manila.

De per Prins van Oranje aangevoerde 3030 pakk. Java bestaan uit: 1115 pn. Temajang, 394 dito. FF, 222 dito Nicot/J, 514 dito BN, 42 dito B, 545 dito Panola en 198 dito GVD, en de 782 pakken Java per Rosina uit: 473 pn. Jmms, 67 dito Gvd en 242 Kawi.

Thee. Vooral naar de groene soorten Java bestaat vraag. Chineesche is thans zeer stil.

Verfwaren. Indigo. Sedert het laatste berigt, bleef de stemming zeer vast, doch de handel was beperkt en werden alleen voor behoefte kleinigheden genomen. De prijzen, die daarvoor besteed werden, waren met eene verhooging van 15 à 20 cs. op de laatste veilingsprijzen en is daaronder ook thans niets te koop. In het geheel werden ca. 100 kn. Java afgedaan. — Cochenille. Met weinig handel. — Sapanhout. Weinig gevraagd. Dezer dagen werd een partijtje in de prijzen der notering afgedaan en is daartoe nog bij kleine hoeveelheden te verkoopen. — Kadranghout. Met weinig voorraad, doch eene partij te wachten. Bij grootere aanvoeren is dit artikel moeijelijk te plaatsen. — Kurkuma. Voortdurend blijft de handel beperkt tot de behoeffe en niettegenstaande de lage prijzen vertoont zich weinig vraag. — De voorraad is belangrijk en de houders zijn tot verkoopen geneigd. — Salpeter. Onveranderd met weinig handel.

Droogerijen. Camphor bewoog zich weder sterk in de laatste dagen Hoewel nog niet hooger dan met 73½ cs. voor Japan betaald, verwacht men echter spoedig de prijs van 75 cs, waarvoor thans nog disponibel is. Overigens verkeeren de meeste artikelen in eene kalme doch vaste stemming. — Van Gom Elastiek zijn een paar partijtjes zeilende tot f 135 aan de markt. — De nieuwe aanvoer van Japan was is nog onverkocht. — Bindrotting met belangrijke afdoeningen van f 8½ tot f 10 naar soort en kwaliteit.

In de veiling der N. H. M, van 129,537 bossen Bindrotting, den 26sten pass°. te Rotterdam plaats gehad, werd alles verkocht, en was de daarin besteedde hoogste prijs f 15,10 en de laagste f 7,10; de veiling liep tot een middenprijs van f 10,12½ af.

De per Resident van Son te Rotterdam aangevoerde en aldaar 26 pass. geveilde Malaccastokken, werden aldus verkocht: 40,000 stuks korte van f 7,90 tot f 8,60 en 17,400 do. lange van f 10,10 tot f 10,40 per 100 stuks. — De 2 kisten Schildpad ex Vier Gebroeders, mede dien dag aldaar in veiling gebragt, werden tot f 12 opgehouden,

Huiden. Afgedaan werden tot geheime, doch ferme prijzen: 425 O.-I. Buffel ex Cornelis Houtman, 2050 O.-I. ex Veturia, 377 do. Runder en Buffel ex O.-I, Packet, 1250 do. ex Tamar, en 523 do. Buffel ex O.-I. Packet.

Op 9 dezer zullen te Amsterdam bij inschrijving ca. 4500 stuks Rundel, ex Stad Nijmegen, aan de markt komen.

Katoen. De veiling der N. H. M. op 2 dezer te Rotterdam gehouden liep aldus af:

2886 bn. Oost-Indische.

1516/1 bn.	Dhollera (midding fair) verkocht tot	28—	à 28¼	cs.
110/2	" " " " " "	27½	" —	"
800	" Oomrawattee " " " "	28—	" —	"
460	" Comptah (good middl.) " "	26½	" 26¾	"

4 Baaltjes Java.

2 bs. 1e st. verkocht tot	38½	" 39½	"
2 " 2e " " "	35¼	" 35½	"

Deze veiling liep alzoo ¼ à ½ boven taxatie.

De prijzen voor de Java Katoen bedongen, doen zien dat deze eerste proef een goeden uitslag is te beurt gevallen.

Overigens geene noemenswaardige partijen O.-I. afgedaan.

Specerijen In dit artikel gaat zeer weinig om.

De voorraad bij de N. H. M. op ultimo passato bestond, in vergelijking met die der laatste voorgaande jaren, uit:

	Noten	Foelie.	Nagelen.	Kaneel.
1859.	269 Vaten.	— Vaten.	350 Vaten.	717 Fard.
1858.	607 "	180 "	— "	1354 "
1857.	163 "	— "	— "	453 "

Van Peper werden op 1 dezer 564 balen Zwarte, ex President Plate, in veiling verkocht tot 23½ cs. Hiervan is de voorraad thans 1722 balen te Amsterdam en 1260 balen te Rotterdam.

De veiling van 118 kn. Geconfijte Gember, die te Amsterdam den 25 ll. plaats had, liep als volgt af: verkocht werden: 25 kn. van 44 tot 45 cs., en opgehouden: 93 kn. van 60 tot 63 cs. Van dit artikel werden nog te Rotterdam 25 kn. ex Wilhelmina tot 85 cs. verkocht.

Metalen. Tot teruggaande prijzen van f 80 f 76, hadden eenige afgedoeningen van Banca Tin plaats, terwijl thans weder op f 77 gehouden wordt.

Sedert de laatste veiling werden tot op ultimo October afgeleverd 80036 bl, tegen 131171 bl. in 1858.

In andere Metalen ging niets om, zoodat de prijzen dezelfde blijven.

Arak. Tot onbekend gebleven prijzen werden afgedaan 112 leggers ex Thetis, 25 en 25 dito ex Franklin, denkelijk tot f 110, en 89 dito ex O.-I. Packet, De stemming schijnt minder gunstig, voor zoo verre bekend is f 118 de hoogste prijs, die voor Batavia bedongen is.

VREEMDE HAVENS.

Aangekomen.

Londen. 24 Oct. Hermanus Isaäc, Braunstahl, K. d. G. Hoop.
Cowes. 30 Oct. Melbourne, Jensen, Batavia.
vertrok 2 Nov. n. Hamburg.
Falmouth. 29 Oct. Thetis, Bakker, Rio-Janeiro.
bekwam order voor Christiania.
30 Joh. Gesina, Frankenbusch, Rio-Janeiro.
vertrok 5 Nov. n. Gothenburg.
Hamburg. 26 Oct. Malvina Vidal, Kessels, Batavia.
Stockholm. 27 Oct. Hebe, Falkenberg, Soerabaija.
Elseneur. 26 Oct. Pauline Constantia Eleonore, Pijbes, Rio-Janeiro n. Abo
Cadix. 16 Oct. Hendrik Willem Karel, van Ingen, Montevideo.
St. Helena. 17 Sept. Johanna Catharina, Beseling, Batavia.
vertrok 18 n. Amsterdam.
20 Maria Veronica, Mulder, dito.
vertrok 21 n. Amsterdam.
22 Alma en Olga, Osnabruck, dito.
vertrok 23 n. Falmouth.
Petrea, Crowell, dito.
vertrok n. Falmouth.
23 Victor, Prehn, Cheribon.
vertrok 24 n. Falmouth.
27 Cornelia Henriette, van der Meij, Batavia.
vertrok 28 n. Amsterdam.
Lamina Elisabeth, Gersen, dito.
vertrok 29 n. Amsterdam.
Meteor, Adam, dito. (n. Cowes).
Tafelbaai. 6 Sept. Emily, Petersen, Batavia.
Simonsbaai. 29 Aug. Jan van Brakel, de Roever, Algoabaai.
10 Sept. Z. M. stoomschip Amsterdam, komm. Clarckson, Batavia.
vertrok 18 n. Nederland.
Algoabaai. 18 Aug. Maria Johanna, Geerling, Tafelbaai,
vertrok 10 Sept. n. de Kaapstad.
6 Sept. Hendrika Albertina. Pruim, Hamburg.
New-York. 8 Oct. Dirk Hendrik, Prins, Santos.
Willem Fredrik, Visser, Triëst.
Boston. 18 Oct. Vertrouwen, Teensma, Rotterdam.
Bahia. 30 Sept. Baron Forstner van Dambenoy, Kruijmel, Amsterdam.
heeft 9 Oct. de reis n. Batavia vervolgd.
Montevideo. 7 Sept. Gesina Geertruida, Bontkes, Hamburg.
10 Udonia, Dinkela, Fernambucq.
21 Emilie, Heijkema, Antwerpen.
Buenos-Ayres. 3 Sept. Willem Jacobus, Visman, Amsterdam.
19 Presto, Cremer, Philadelphia.
vertrok 23 n. Rosario.
21 Alida, Valk, Montevideo.
laadt voor Antwerpen.
Rio-Janeiro. 16 Sept. Clara Wilhelmina, Zuiderduin, Montevideo.
Valparaiso. 14 Sept. Theodor, Martens, Amsterdam.
Callao. 13 Sept. Anna Augusta, Tinholt, Valparaiso.

Vertrokken.

Londen. 24 Oct. Elisabeth Maria, Bok, Buenos-Ayres.
25 Josepha en Louisa, Muysson, Sydney.
1 Nov. Heerenveen, Prins, Fernambucq.
Liverpool. 3 Nov. Capella, Lange, Batavia.
Cardiff. 21 Oct. Edward, Curtus, Bantam.
28 Frisia Westphalia, Jansen, Hongkong.
Hamburg. 29 Nov, Sara Elisabeth, Kuiter, Montevideo.
Cuxhaven. 24 Oct. Princess Royal, Speckhahn, Batavia.
26 Voorwaarts, Kerkstra, Melbourne.
Cadix. 31 Z. M. stooms. 'tLoo, komm. v. Gogh, (v. Texel) Batavia.
Tafelbaai. 30 Aug. Maria Anna, de Jong, Algoabaai.
Algoabaai. 21 Aug. Geert Hedwig, Pik, Nieuw-Zeeland.
Havana. 13 Oct. Zuiderzee, de Jong, Amsterdam.
Montevideo. 18 Sept. Levant, Tolner, Falmouth.
21 Stad Haarlem, Brandt, Antwerpen.
Buenos-Ayres. 31 Aug. Marijtje Honig, van Wijk, Vreemde havens.
24 Sept. Vrijhandel. Lupkes, Rosario.
Rio-Janeiro. 14 Sept. Saramacca, de Vries, Cardiff.
24 Grijpskerk, Zomerdijk, 'tKanaal.
Callao. 11 Sept, Betsy, Stoorvogel, dito.

In Lading.

Londen, 31 Oct. Hafas, Henrichsen, Batavia.
1 Nov. Alida, Oldenburger, Rio-Janeiro.
3 Anna Willem, Bakker, Buenos-Ayres.
5 Prince Albert, Harper, Batavia.
Liverpool. 5 Nov. Tigris, Fechter, dito.
Havana. 13 Oct. Anna Maria Wilhelmina, Fisscher, Falmouth.

Zeilklaar.

Newcastle. 29 Oct. Dollard, Koster, Rio-Janeiro.
Philadelphia. 23 Oct. Zeenymph, Schippers, de K. de G. Hoop.
Rio-Janeiro. 7 Oct. Maria, v. Wulven, 'tKanaal.

Scheepstijdingen.

Rotterdam, 9 Nov. Het Ned fregatschip Triton, kapt. Adriaans, is 31 October van Brouwershaven naar Batavia vertrokken doch 3 dezer ten gevolge van stormweder uit zee teruggekomen. Het schip heeft geen avarij en alles is wel aan boord.

Het Amerik. schip John G. Coster kapt. Hamlin, van Rotterdam laatst van Shields naar New-York, is op de Galloper gebleven. De bemanning is behouden.

— Volgens brief van kapt. Tuk, voerende het schip Nieuw-Holland, van Amst. naar Batavia, in dato 10 October, bevond hij zich toen in goeden staat zeilende op 8° 13' ZBr. en 33° 30' W.L. Dien dag waren door hem uit eene boot op genomen kapt. Ths. Owens, den 2den stuurman en 12 man, behoord hebbende tot de epuipage van het schip Jeëssica, van Londen met stukgoed naar Bombay gedestineerd, welk schip den 5den October lekkage bekomen had en gezonken was. Van eene andere boot, waarin de 1ste stuurman en 7 man zich bevonden, had men niets vernomen. Daar men slechts 20/m. van Fernambucq was verwijderd, zou kapt. Tuk de geredde personen aldaar aan wal zetten.

Vlissingen, 5 Nov. Heden is alhier met gebroken roerpen en verlies van kluiverboom binnengeloopen het te Schiedam te huis behoorende barkschip H. Liduina, kapt. ten Brink, van Newcastle naar Shanghay bestemd.

Deal, 5 Nov. Het Nederl. oorlogsstoomschip Citadel van Antwerpen, kommandant Mossel, van Texel naar Batavia, is alhier lek en met gebrek aan kolen binnengeloopen.

— 7 Nov. Het schip Ocean Ranger, kapt, Knowles, van Bombay naar Rotterdam, heeft heden nacht ankers en kettingen verloren, doch is daarvan op nieuw voorzien en ter reede geankerd.

De gezagvoerder rapporteert dat hem den 11den Oct. op [illegible] NB. en 20o WL. door een zware zee het roer was weggeslagen. Sedert dien tijd heeft hij niets dan slecht weder gehad, en den 1sten Nov. bijleggende tusschen Goudstaart en Poortland, is hem het noodroer weder weggeslagen.

Het schip heeft bovendien zeilen verloren en meer andere schade bekomen.

Ramsgate, 7 Nov. Het te Helmstad te huis behoorende schip Christina, kapt. Lund, van Rotterdam met eene lading suiker naar Valparaiso bestemd, is gisteren, na ter reede van Deal van de ankers te zijn geslagen, in Pegwell-bay op strand gedreven. Het schip heeft een gedeelte der lading gelost en is heden, na op nieuw van ankers en kettingen voorzien te zijn, vlot en hier ter reede gebragt.

Plymouth, 28 Oct. Het Ned. schip Straat Baly, kapt. Scholl qq., van Batavia naar Amsterdam, is alhier met verlies van zeilen en rondhout en nog andere schade binnengeloopen.

Scilly, 21 Oct. Het Pruissische schip Johanna Wagner, kapt. Wurst, van Batavia naar Falmouth, is alhier met verlies van groote kruissteng, zeilen en raas binnengeloopen.

St. Helena, 22 Sept. Het Eng. schip Hindostan, kapt. Leboeuf, van Rangoon naar Falmouth, alhier lek binnengeloopen is afgekeurd.

Het Engelsche Clipper-stoomschip Royal Charter, van Australia naar Liverpool, is in een' hevigen storm in het St George Kanaal vergaan, van de 500 opvarenden en passagiers zijn hoogstens 30 of 40 gered; circa £ 5 à £ 600,000 goud bevond zich aan boord.

Veilingen.

Door de Ned. Handel-Maatschappij.

Amsterdam, 16 November.
28,886 kr. en kann. Java Suiker.

Door Particulieren.

Amsterdam, 1 November
564 balen zwarte peper.

Rotterdam, 3 November.
Ca. 198,000 stuks Manilla Sigaren 1858.
" 200,000 " " " 1856.

Rotterdam, 9 November.
953 krandj. Java Suiker.

Amsterdam, 11 November,
1467 pakken Java Tabak.
951 " " "
730 " " "
161 " " "
103 " " "
225,000 stuks Manila Sigaren 1857.

Rotterdam, 17 November.
2549 pakken Java Tabak.
360 " " "

MARKTPRIJZEN.

Te BATAVIA, den 24 December.

BENAMING DER GOEDEREN.	PRIJZEN VAN	PRIJZEN TOT	AANMERKINGEN.
Arak ℔ legg.	50.—	55.—	verkoopen.
Casia, Vera	9.—	12.—	niet aan de markt.
Cubeben	70.—	......	kl. afdoening
Cochenille	......	......	niet aangeboden.
Klapper Olie	22.—	23.—	weinig voorhanden.
Gom Elastiek ℔ pic.	97.—	......	zeer gezocht
" Benzoin	80.—	120.—	zonder afdoeningen.
" Dammar ℔ pic.	25.—	......	afgedaan.
Gutta Percha	......	......	niet op de plaats.
Rotting, Banjermassing	11.—	......	afgedaan.
" Padang.	6.75	......	idem
Sandelhout	......	......	geen voorraad.
Tin	95.—	......	afgedaan.
Foelie N°. 1	55.—	60.—	geringe voorraad
Huiden, Koe	3.—	3.75	afgedaan.
" Buffel ℔ st	3.—	4.25	weinig gevraagd.
Kruidnagelen ℔ pd.	......	......	zonder voorraad.
Koffij, Java	34.—	35.—	voorr. bijna opg.
" Padang	......	......	zonder voorraad.
Notenmuscaat No. 1	85.—	......	luiteloos.
Indigo	4.—	......	zeer gewild.
Peper, zwarte	[illegible]	......	afgedaan.
" witte	......	......	zonder voorraad.
Sapanhout, Manila in Entrep.	7.—	......	
" Java ℔ pic.	4.—	......	stil.
Suiker No. 16	15.50	......	verkoopen[1])
Rijst, Indramaijoe met zakken.	200.—	......	afgedaan.
« Witte Batavia 1e kwalit.	150.—	160.—	belangr. afdoeningen hebben plaats gehad.
« " " 2e "	125....	135.—	
« Carga	120.—	130.—	

[1]) De Gouv. veiling van 60/m pic. den 15den dezer gehouden, heeft $15.57\frac{15}{16}$ ℔. pic. gemiddeld op gebragt.

Vrachten. Jan van Brakel, te Soerabaija opgenomen @ 80 $ centen voor Rijst naar Hongkong; 40 naar Amoy, 50 naar Fuchau, of 55 naar Shanghae. Kon Ned. Yachtclub, f 55.— @ f 60,— ℔ last voor Suiker, f 52,50 voor Koffij, en f 50, — voor Rijst. Paul Johan, door de N. H. M. opgenomen @ f 60,— voor Suiker en f 50, — voor Thee; alhier, te Pecalongan en Tagal te laden. Smallwood (Ned. Ind.) £ 1. 10/. ℔ ton voor Suiker naar Melbourne. Graaf van Heiden Reinestein, f 62,50 voor Suiker te Indramaijoe en Tagal; f 50,— voor Rijst alhier, en f 55. — voor Koffij te Samarang. Hugo Grotius, in lading naar Rotterdam.

Wisselkoers op Holland 103½%,— Engeland f 11,25 @ f 11,32½,— Singapore f 2,70,— China f 2,77,— Calcutta f 120,— nominaal.

Te PASOEROEAN, den 7 December.

Suiker N°. 16 ℔ pic. f 15 @ f 15½,— geene afdoeningen.
Rijst, (witte) ℔ koyang f 160,—
Id. (carga) " " " 140,—
Olie, (klapper) pic. " 30,—
Id. (katjang) " " 20,—
Wisselkoers 102 @ 103%.

Restant Producten in 's lands pakhuizen, den 14 December 1859.
13,449-08 pic. Suiker, oogst 1859.
67,608-2 " Koffij " 1859.

Den 7 December waren in de Gouvernements Pakhuizen afgeleverd, uit den oogst van 1859.

DER FABRIEK		Gouv. levering PIC. SUIKER.	vrije beschikking.
Wangoon Redjo,	a	10,582—39.	4,494—75
Ardjo Sarie,	a	14,130—.	12,604—68
Ardie Redjo,		16,000—11.	
Yoso Wilangoon,		7,458—99.	
De Hoop,	a	12,113—77.	4,784—18
Djacatra Oost,	a	9,800—.	14,442—80
De Onderneming,	a	11,050—01.	14,618—21
Wono Redjo,	a	9,306—.	9,268—39
Kloerahan,	a	10,304—04.	8,350—26
De Goede Hoop,	a	6,860—.	3,015—31
Gaijam,	a	10,998—.	4,738—46
Becassie Oost,	a	7,884—.	11,612—74
Dankbaarheid,	a	7,056—.	5,[illegible]
Soeko Redjo,	a	7,500—08.	[illegible]—99
Kawis Redjo,		11,530—57.	
Parie Redjo,	a	3,000—10.	4,166—
Pleret,	a	10,2[illegible]2—08.	2,051—69
Te Zamen		165,846—09 pic. Suiker.	111,364—57
		175,402—45 " Koffij.	

N. B. van de fabricken met a geteekend is de Gouvernements levering afgeloopen.

Aangekomen Passagiers te Batavia,

van den 21 tot en met den 28 December 1859.

Met het Ned. schip Hollandia, Kapt. P. Wap, de hh. G. van de Poll, echtgenoot en 2 kinderen, L. Prins en echtgenoot, Bearmaijer von Brrienkhofen, echtgoot en 1 kidd. en H. Obreen van Rotterdam.

Met de Ned. Ind. bark Ararat, Kapt. P. Verschuur, de heer Demetrius va Bushire.

Met de Ned. bark Baron Forstner van Dambenog, Kapt. N. Kruijmel, de heer S. G. van den Bent en dames Barends van Amsterdam.

Met het Ned. Ind. stooms. Macasser, Kapt. A. G. Bosch, de gep. Luit. kolonel Baudoin en familie, Majoor der Genie Maurenbrecher, Luitenant Caspers, de hh. van Hecking Colenbrander, Jr. Quarles van Ufford en familie, de Mol en familie, M. W. Tadema, Stelling, du Perron, van Leijen, J. M. Bik, E. M. Chavanes, Prirle, Mevrouw Koenen en Zoon benevens Z. M. troepen van Soerabaija via Samarang, Pecalongan en Cheribon.

Vertrokken Passagiers van Batavia

van den 21 tot en met den 28 December 1859.

Met het Ned. stooms. Padang, Kapt. A. Guijot, de Majoor A[illegible]orth en echtgenoot en Z. M. troepen naar Padang via Bencoelen.

Nadere tijdingen van Boni.

Batavia. Sedert de tijdingen, die wij in ons nummer van 14 dezer mededeelden, zijn berigten tot den 29sten November jl. ontvangen uit de Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo, waaraan wij het volgende ontleenen;

De kolonne die tot vervolging van den vijand was te zamengesteld, heeft, van den 22sten tot den 28sten November, geageerd. Tot hare verrigtingen behoort het vernielen van een in aanbouw zijnde benting, op den top van een heuvel aan den weg van Soenkaij naar Moening, ongeveer $2\frac{1}{2}$ uur beneden deze plaats. Van dit punt werd eene omtrekkende beweging over Benoeapadang en Tambrangan naar Moening uitgevoerd. De vijanden, die zich in kleine benden vertoonden, sloegen overal dadelijk op de vlugt.

Volgens geloofwaardige berigten moet de benting aan de Soengi Bezaran, die door Z. M. stoomer *Onrust* is genomen, (zie ons nummer van 14den dezer) verdedigd zijn geweest door den beruchte pembekel Soelil, die, door het springen van een stuk, het leven moet hebben verloren. Deze omstandigheid heeft een gunstigsten invloed gehad op de gezindheid der bevolking in Poeloe Petak, die thans in groote menigte naar hare vroegere woonplaatsen terugkeert.

Pangeran Hidajatoellah houdt zich nog immer op in Amoentoe, waar hij door zijn aanhang sultan genoemd wordt, terwijl zijn broeder, pangeran Wira, als mangkoeboemi, (rijksbestierder) betiteld wordt.

De Gouvernements stoomer *Boni* is met eene landingsdivisi van Z. M. stoomer *Montrado* en een detachement infanterie naar Tabanio vertrokken, om van daar uit den pembekel Omboet, die zich te Teheijang ophield, te vervolgen.

De *Onrust* heeft een togt gemaakt naar Téweh, die de gunstigste uitkomsten heeft gehad. Door alle langs de Doesoen-oevers tot boven Téweh gelegen kampongs zijn doorslaande blijken gegeven van de beste gezindheid jegens het gouvernement. De invloed van pangeran Anta-sari moet zeer sterk verminderd zijn. In de aangrenzende rijken heerscht alom eene gewenschte rust, en blijken van vertrouwen op en welgezindheid jegens het gouvernement worden van daar ontvangen.

Ten vervolge onzer mededeelingen nopens de militaire operatien tegen het Bonische rijk, zijn wij in de gelegenheid het volgende mede te deelen:

Den 10den November jl. waren er te Boelekomba, de aangewezen rendez-vous plaats, schepen genoeg aanwezig, om met het slepen daarvan naar Sindjaij een aanvang te maken, hetgeen door de zorg van de zeemagt met orde en spoed plaats had, en om den marsch over land van eene kolonne, bestaande uit drie kompagnien infanterie, eene sectie drieponder-bergbatterij, twee mortieren, 21 sappeurs, 27 kavalleristen en eene veldambulance, onder den majoor Staring, te doen aanvangen.

Bij deze kolonne bevond zich Aroe Palakka met ongeveer 200 volgelingen, benevens de hulptroepen van Bonthain en Boelekomba, ter sterkte van 500 man, welke getal echter door de volgelingen der hoofden en der door hen medegebragte koelies tot ruim 1000 was vergroot. De adsistent-resident Bakkers leidde de hulptroepen

Den 21sten November waren al de schepen op de reede van Sindjaij, met uitzondering van de *Bulgerstein*, de *Pauline* en de *Ida Wilhelmine*, die nog niet te Boelekomba waren aangekomen. Inmiddels was door Z. M. schoenerbrik *Lansier* eene naauwkeurige verkenning van de reede van Sindjaij gedaan, waardoor werd bevestigd, dat eene zandplaats ten Zuiden van Mangara-bombang eene geschikte landingplaats zoude zijn.

Den 21sten werd door den Luitenant-Generaal, kommandant en chef der expeditie, in persoon eene verkenning gedaan, en den volgenden dag werd begonnen met het beschieten der vijandelijke versterkingen, met het oogmerk, om ze zoo veel doenlijk te vernielen en hare kanonnen te demonteren. De goede en juiste rigting der schoten deed vermoeden, dat de vijand schade had geleden; men zag hem zijn kanon terugtrekken en de wallen verlaten. Later is gebleken, dat hij ze slechts teruggetrokken heeft, om ze voor vernieling te bewaren en ze na de staking van ons vuur weder in positie te stellen.

Aan dit bombardement werd deel genomen door Z. M. schepen *Soembing*, *Gedeh*, *Phoenix*, *Bali*, *Medusa*, *Kinsbergen*, *Lansier* en eenige kleinere vaartuigen.

Ten einde de medewerking van de kolonne, die van de Zuid naar Sindjaij zou oprukken, niet te missen, en deze kolonne, welke door een marsch van vijf dagen door een vijandig land de moeijelijkste taak had, niet te leur te stellen en van de deelname aan het gevecht te versteken, besloot de Generaal de landing uittestellen tot den 24sten, den dag waarop de kolonne verwacht werd.

Den 24sten te $4\frac{1}{2}$ uur 's morgens, had dan ook de landing plaats, gedekt door de gewapende sloepen en barkassen van Z. M. schepen *Medusa*, *Gedeh*, *Soembing* en *Bali*, benevens de kruisbooten no. 18, 23 en 41.

De landingstroepen bestonden uit 200 man van Z. M. schepen, onder de bevelen van den luitenant-ter-zee 1ste klasse Coops, het 4de bataillon infanterie en twee mortieren à $11\frac{1}{2}$ dm., en geen ander legertros dan eene veldambulance. De marine-divisie maakte de voorhoede uit en werd ondersteund door drie kompagnien van het 4de bataillon infanterie, onder den majoor Kroese, als hoofdtroep, terwijl de drie overige kompagnien als reserve onder de persoonlijke bevelen van den generaal bleven.

Te half zes uren waren de troepen aan wal en opende de vijand zijn vuur op dezelve, dat geen nadeel toebragt en door de gewapende sloepen en barkassen goed beantwoord werd.

De voorhoede rukte voorruit, op den voet gevolgd door de hoofdtroep en reserve. Eerstgenoemde had last, om het strand niet te volgen, ten einde niet op de verdedigings-werken des vijands te stooten, maar eenigzins binnenwaarts te marcheren, dan tegts af te wenden en alle versterkingen in den rug te bedreigen. De hoofdtroep moest de voorhoede ondersteunen en zoude wederkeerig gevolgd worden de reserve.

De beweging aan de voorhoede voorgeschreven bleek niet mogelijk te zijn door de vele diepe vijvers, die den marsch stuitten. Er moest nu langs het strand en regt op eene der versterkingen aan gemarcheerd worden. Zij scheen goed bezet en de verdedigers willens te zijn, om zich goed te verdedigen. In de nabijheid daarvan gekomen en het daglicht nog onvolkomen zijnde, werd het gezonden, om halt te houden en de omtrekking af te wachten van eene kompagnie infanterie, die door de reeds vermelde vijvers werd gezonden. Te gelijk werden de mortieren opgesteld en eenige worpen in de benting gedaan, terwijl inmiddels de voorhoede door links aan te houden eveneens met omtrekking bedreigde. Spoedig hield het gejuich des vijands op, die het kortstondig stilstaan der troepen welligt aan vrees had toegeschreven, en hij verliet zijne versterking, toen hem door de omtrekking de verdediging onmogelijk was gemaakt. De gezamentlijke versterkingen van Mangara-Bombang moesten nu verlaten worden, want het waren alle werken met opene keelen of met regtlijnige borstweren*).

De rigting die de vijand nam volgende, deboucheerden de troepen in eene schoone vlakte van voortreffelijken bouwgrond, waarvan de oogst niet lang geleden was binnen gehaald en alles weder voor het planten van het tweede gewas omgewerkt was. De vijand trok met vele vaandels en eenige ruiters naar het niet ver verwijderde gebergte, werwaarts de voorhoede, ondersteund door eene kompagnie infanterie, hem volgde. Nu scheen hij eene omtrekkende beweging te doen, om welke te verhinderen de tweede kolonne eene beweging deed, terwijl de 2de kolonne stelling bleef achter Mangara Bombang, om den vijand rade te slaan. De vijand trok nu in de rigting van eene bergrijke kampong, Balang-nipa geheeten, en op den regter oever van de rivier Tangka gelegen.

De drie kolonnes werden verzameld op den linkeroever van de rivier Sindjaij, welke doorwaadbaar werd bevonden en op de kampong Balong-nipa aangemarcheerd. De vijand wachtte de troepen niet af, maar trok de rivier Tangka over en was, toen onze magt daar te 10 uren aankwam, spoorloos verdwenen.

*) De artillerie en de gewapende sloepen hebben 28 kanonnen en lilla's in de versterking gevonden en vernageld.

Terwijl dit plaats had begaven Z. M. stoomschepen *Soembing*, *Bali* en *Kinsbergen* met de drie kruisbooten en de barkassen en de gewapende sloepen van de *Medusa*, *Gedeh* en *Phoenix*, zich naar de monding van de Tangka-rivier, ten einde de versterkingen aldaar te bedreigen en, op een te geven signaal door de te land agerende troepen, de rivier in te roeijen. Om die beweging te ondersteunen was eene kompagnie van het 11de bataillon infanterie op de *Soembing* over gescheept.

Maar de drasheid van den grond en de uitgestrekte nipabosschen, die de monding der rivier omzoomen, veroorloofden niet die gecombineerde beweging te volbrengen. Het afgesproken signaal konde van den wal niet gegeven, immers in zee niet gezien worden. Instede van dien is van het 4de bataillon infanterie *eene* kompagnie de rivier overgetrokken, om de versterkingen in den rug te bedreigen, die daarop verlaten zijn.

De marine divisie werd tegen den avond naar boord terug gezonden en het 4de bataillon infanterie met de artillerie en de ambulance in de kampong Balang-nipa gelaten. Ons verlies had bestaan in een europeesch soldaat gesneuveld en een amboinesche sergeant gekwetst.

Omstreeks tien uren deboucheerde de kolonne, die van Boelekomba was gemarcheerd, in de vlakte, in dier voege, dat zoo de vijand gestaan had, hare medewerking niet vruchteloos zoude zijn geweest. Maar reeds te 9 uren kwam het hoofd van Barengoe de kolonne op verscheidene palen van Sindjaij te gemoet, verhalende dat Mangara-Bombong met al zijn versterkingen genomen was, en bij zich met zijn volk aan den overwinnaar kwam onderwerpen.

Deze kolonne had een allermoeijelijkst terrein, vooral voor de artillerie, door te trekken gehad. De tegenstand van den vijand was echter niet van groot belang; overal werd hij uit zijne stellingen en versterkingen verdreven, soms met een blijkbaar niet onaanzienlijk verlies aan dooden en gekwetsten. Van onze zijde sneuvelde een europeesch sergeant.

Den 25sten met het 11de bataillon infanterie en de kavallerie van de kolonne van de zuid op marsch gegaan zijnde en na zich vereenigd te hebben met het 4de bataillon infanterie, trof de generaal te Balong-nipa verscheidene inlanders aan en daar onder den soeloewatang van die kampong, die namens den radja, zijne onderwerping kwam aanbieden.

De bijzonderheden, die nu vernomen werden, deden zien, dat het maken van bewegingen in het binnenland onnoodig, welligt schadelijk zouden zijn.

De meerderheid der bevolking wachtte in het nabij liggende gebergte het resultaat af van de zending des soeloewatangs, maar zoude op de verschijning van troepen verder de wijk nemen.

De generaal nam de aangeboden onderwerping aan en bepaalde zich verder tot het doen eener excursie met de aanwezige kavallerie, waarbij bleek, dat het land uiterst vruchtbaar is en dat die vruchtbaarheid kan worden verhoogd door het maken van waterleidingen ter bewatering der rijstvelden, die nu geheel van regen afhankelijk zijn.

De 26ste November werd benuttigd, om meer bijzonder de rivier Pangka te verkennen en een emplacement voor een militairen post te kiezen.

De keuze is gevallen op een open terrein naast de kampong Balong-nipa, op den regter oever van de rivier. Bereids was een groot deel van de bevolking teruggekeerd, aan wie het opgevatte voornemen werd bekend gemaakt. Men scheen daarmede ingenomen en bereid in de levering van materialen en werkvolk behulpzaam te zijn. Om de gezindheid beter te beproeven wendde de generaal eenige onzekerheid voor, omtrent de geschiktheid van het gekozen emplacement en vroeg, of eene keuze aan de rivier Sindjaij niet beter zoude zijn?

Het antwoord was: «dan zou het bloed in onze aderen gestold zijn, alvorens de kompagnie ons ter hulp zoude kunnen komen.

Er werden dadelijk bevelen gegeven voor het ontwerpen, traceren en verder afwerken van eene redoute.

Met de onderwerping van de bevolking ging het goed. Onophoudelijk kwamen lieden aan *Aroe Palakka* kleine geschenken en hunne hulde aanbieden.

Als bescherméling van het Gouvernement was hij een gevierd man.

Op den 26sten waren reeds drie hoofden en vier en twintig onderhoofden, en op den 27sten de onderhoofden van *Katjang* en *Limbang* in onderwerping gekomen.

Maar niet alleen in *Sindjaij* werd deze goede gezindheid bespeurd: ook in het Bonische gebied werd die aan den dag gelegd. Dit bleek uit de overkomst van twee vrouwelijke *Aroes* uit de kampongs *Kadjoe-Ara* en *Mara*, die uit het Bonische gebied met een gevolg van circa 300 personen hulde aan *Aroe-Palakka* kwamen brengen.

De zaken te *Sindjaij* voorloopig geregeld zijnde, werd den 28sten November een aanvang gemaakt met het slepen der transportschepen naar *Badjoa*, alwaar de laatsten op den 3den December aankwamen. Al de troepen werden daar gedebarkeerd en op den 5den werd de marsch naar het binnenland aangevangen in deze orde:

a. De *voorhoede*, bestaande uit:
   1. drie kompagnien van het 4de bataillon infanterie;
   2. een peloton kavallerie;
   3. de twee houwiters van de 3 ponds ligte veldbatterij;
   4. een detachement sappeurs:
   onder de bevelen van den majoor *C. M. H. Kroesen.*
b. De *hoofdtroep*, bestaande uit;
   1. de gezamentlijke kavallerie;
   2. de drie overige kompagnien van het 4de bataillon infanterie;
   3. de overblijvende artillerie;
   4. het 11de bataillon infanterie.
c. De mobiele en bij de korpsen ingedeelde ambulancen met de kookketels en de onmisbare bagage, gedekt door *eene* kompagnie van het 11de bataillon infanterie.
d. De *achterhoede*, vertrekkende een uur na de hoofdtroep en bestaande uit:
   1. de veldambulancen;
   2. het viverpark;
   3. twee kompagnien van het 5de bataillon infanterie;
   onder de bevelen van den majoor *H. T. Heisterkamp.*

De weg, die door de zorg van den majoor chef van den staf *H. C. Staring* was hersteld en verbeterd, was tot aan *Boni* tamelijk goed en veroorzaakte geene beduidende hindernissen aan den marsch der verschillende wapenkorpsen. De marsch kon dus goed en opgesloten in halve sectie-kolonne plaats hebben.

Tot aan *Tebadjong* werd geen vijand ontdekt.

In de vlakte van *Boni* komende, zag men echter eene uitgebreide borstweer voor zich, met eene bamboezen palissadering voor dezelve, bestaande uit ongekloofde bamboe, waaraan de zijtakken gelaten waren, om de opruiming te bemoeijelijken, tamelijk digt bijeen en regtstandig in den grond geplant. Verdedigers werden slechts weinigen gezien.

De *voorhoede* kreeg last langzaam door te marcheren en geene vijandelijkheden te beginnen, als de vijand het initiatief niet nam. Eene naauwkeurige verkenning van de positie werd verhinderd door het gordijn van boomen en struiken, welke den regter vleugel derzelve dekte. De linkervleugel was meer open, maar de regter was het strategische punt van het slagveld; in die rigting was de marschlijn naar *Palakka* en *Pasempa*. Daar moest dus de aanval geschieden, om den terugtogt naar *Pasempa* te verhinderen. Het scheen ook het sterkste gedeelte der linie te zijn.

Spoedig opende de vijand zijn vuur uit lilla's en ver dragende geweren of bukser. De voorwacht hechtte zijne tirailleurs tegen de linie, bragt zijn geschut in batterij en bedreigde het centrum en den linkervleugel der linie door een stormaanval. Dit gebeurde alles met orde en onverschrokkenheid.

Met het vuur uit het front der linie werd ook een levendig vuur uit de kampong *Bola Salimpa* geopend, en zoo als het later bleek, maar aanvankelijk, gemaskeerd door de kampong, niet te zien was, uit eene redoute, welke loodregt buiten de linie en haar flankerende was aangebragt.

Dit vuur nam de voorhoede in de flank en had haar veel kwaad kunnen doen. De kapitein *W. van Os*, de drie kompagnien van het 4de bataillon kommanderende, die bij de hoofdtroep waren ingedeeld, kreeg last, om met dezelve den vijand uit die kampong te verdrijven, waar hij in menigte genesteld was. Der kavallerie, onder den majoor *J. Wolff*, werd bevolen, zich gereed te houden, om zoodra het vuur uit de kampong tot zwijgen zoude gebragt zijn, den regter vleugel der linie te omtrekken en den terugtogt des vijands aftesnijden, zooveel doenlijk gevangen te maken, maar neder te sabelen wat zich verdedigen zoude.

De artillerie, onder majoor *J. F. van Bloemen Waanders*, marcheerde in het front der stelling op en opende haar vuur op de linie; het 4de bataillon infanterie deployjeerde zich op den linker vleugel van de artillerie, zoodat de hoofdaanval tegen des vijands regtervleugel gerigt was. De manoeuvre gelukte volkomen. Het vuur uit kampong Bola Salimpa werd tot zwijgen gebragt; de kavallerie omtrok des vijands regtervleugel; de voorhoede drong door het werk en beklom de borstweer.

Onze verliezen, hoewel betrekkelijk gering, dragen evenwel blijken van den ernst der verdediging en de stoutheid van den aanval. Bij het 4de bataillon zijn gevallen 3 gesneuvelden en 17 gekwetsten. Onder de laatsten behoorde de majoor *C. M. H. Kroesen*, wien een geweerschot in de borst door en door en een ander in den regterarm getroffen heeft. Gelukkig zijn geene edele deelen geraakt. De eerste luitenant *A. J. Rogen* bekwam een schot in den regterschouder en een ander in den regterarm. De overige gekwetsten van dit bataillon zijn het allen vrij belangrijk, maar het meerendeel niet met levensgevaar.

Bij de kavallerie sneuvelde een ruiter en werden *drie* ruiters en vijf paarden gewond, allen door lans of kris. Ook de eerste luitenant *Koenen* werd door eene krissteek in den regter onderbuik gewond. *Twee* Europeanen zijn later aan hunne wonden overleden.

Bij de andere korpsen werden geene verliezen geleden.

De overwinning was volkomen en de vijand van zijn natuurlijke terugtogts-lijn afgesneden. Zij kon goede uitkomsten doen vermoeden. Na de noodige zorg voor de gekwetsten genomen en zich van het geheel verdwijnen des vijands verzekerd te hebben, werd de marsch naar *Palakka* voortgezet, waar de troepen omstreeks $2\frac{1}{2}$ uur in den namiddag aankwamen, maar geene huizen genoeg vonden, om, met de koelies mede gerekend ruim *drie duizend* man en meer dan *drie honderd* paarden, onder dak te brengen; er werd echter goed water gevonden. Nu schoot niets anders over, dan het grootste gedeelte der troepen te doen bivouacqeren. Eene zware stortbui, welke ruim 2 uren duurde, heeft deze gebrekkige legering ingewijd. Eerst den volgenden dag kon aan het maken van eene beschutting gewerkt worden, hetgeen het doen eener verkenning tot in de nabijheid van *Pasempa* verhinderde, ook wijl geene genoegzame levensmiddelen in het bivouac konden aangevoerd worden, om onmiddelijk weder in beweging te gaan. Hiermede werd echter niets verzuimd, zoo als hieronder zal blijken. Buitendien was het verzorgen der gezondheid en voeding der troepen eene onververmijdelijke en eerste pligt.

Deze omvattende beweging met de imposante magt, welke gedeployjeerd werd en die gewoonlijk nog overschat wordt, benevens de kordaatheid van de aanvallers, moet den vijand bevreesd gemaakt hebben voor zijn terugtogt.

Na een kwart uurs hevig gevecht verliet hij zijne versterkingen en was hij waarschijnlijk willens naar *Pasempa* terug te trekken, waar zich de koningin nog bevond. Maar daar stootte hij op de kavallerie, die veel moeite had gehad, om door de versperringen te komen, welke tusschen de kampong *Bola Salimpa* en de linie aangebragt waren en deze als het ware vereenigden in tot één stelsel van verdediging maakten. Dit oponthoud gaf aan de hoofden gelegenheid te ontsnappen, maar verhinderde niet, dat de kavallerie, die zich uitmuntend gedroeg, vele vijanden nedervelde, want pardon hoewel aangeboden, werd niet aangenomen. Hier deed zich de stoutmoedigheid van het volkskarakter weder kennen. Hoewel het leven kunnende redden door de wapens weg te werpen en zich overtegeven, heeft geen enkele pardon willen aannemen. Met eene steeklans en verscheidene werplansen gewapend, heeft geen der *Boniërs*, die onder het bereik der kavallerie was en niet meer ontkomen kon, gepoogd zich door te loopen aan zijn lot te onttrekken. Langzaam terugtrekkende en de ruiters, die te nabij kwamen, eene lans toewerpende, die bijna altijd trof, het zij ruiter, paard of harnachement, verdedigden zij zich zoo lang zij konden en tot zij nedergeveld werden, hetgeen meestal plaats had door sabelhouwen, die een dadelijken dood gaven. Volgens de verklaring van den generaal heeft de kavallerie dien dag gewigtige diensten bewezen.

De massa der vlugtelingen, zich den terugtogt door de kavallerie afgesneden ziende, keerde in de kampong terug, om onder bescherming van haar geboomte noordelijk in de rigting van *Tjinrana* te trekken. Eenige kartets-granaten door de sectie houwitsers à 12 dm. van de 6 pd. batterij de vlugtenden nagezonden, overhaastten den terugtogt.

Hoe groot het getal verdedigers den vijandelijke versterking geweest is, is niet, zelfs niet bij benadering, te schatten. Men weet alleen, dat zich de voornaamste hoofden als aanvoerders in de versterking bevonden, en dat zij aan de verdediging van *Boni* en van *Pasempa* groote waarde hebben gehecht. Als aanvoerders zijn genoemd.

1o. *Aroe Oedjong*, waarnemende toenulalang (rijksbestuurder) en broeder van den overleden koning, *Aroe Poegie Matinro Riadja Benting*, de echtgenoot van de regerende koningin.
2o. *Aroe Petodjo*, de bevelhebber der *Bonische* strijdmagt;
3o. *Datoe Sawito*, de toemalampona *Toewangké* (zoo veel als *tweede* bevelhebber);
4o. *Aroe Palongke*, de broeder van den overleden van No. 1.
5o. *Aroe Goeloeng Doelang* van *Awangtangké* (deze prins behoort te *Sopeng* te huis);
6o. *Aroe Kaloekoe*, doelang van *Petong Paloë* (deze prins behoort onder *Loewoe* en heeft bij de vlugt zijne vlag verloren);
7o. *Aroe Rappang*, de broeder van No. 2.; deze wordt gezegd te zijn gesneuveld.

Aroe Palakka, die zijn togt van *Sindjaij* naar *Badjoa* overland zonder hinder volbragt, zond nog denzelfden dag van het gevecht zendelingen uit, om met het volk in aanraking te komen, maar vond alle kampongs verlaten.

Reeds den volgenden dag echter meldde zich aan onze voorposten aan de Bonier *Ambé-Kampa*, zeggende door de onderhoofden en de bevolking van p. m. 50 groote en kleine kampongs afgevaardigd te zijn, om te vernemen of de bevelhebber der Nederlandsche strijdmagt genegen was hunne onderwerping aan te nemen. Hij was overtuigd, zeide hij, dat de mindere hoofden, maar vooral het volk naar rust en vrede verlangden, en berigtte dat de koningin zich dadelijk bij het vernemen der geledene nederlaag met haren oom *Datoe Sawito* en haren halven broeder *Datoe Sailong* en de pegawé van *Boni*, schoonzoon van *Datoe Sawitoe* naar *Sogeng* of *Kadjoe* (*Wadjoe*), welke der beide plaatsen wist hij niet, had begeven, dat *Aroe Oedjong* naar *Amalie*, een dag reis van *Boni* was gevlugt, dat de adat de koningin gevolgd was, om haar ingevolge de landsgebruiken op hare reis te vergezellen en tot hoede te dienen, maar dat naar zijne overtuiging de adat spoedig zou terug keeren.

Reeds had de generaal aan de adat van *Boni* onder dagteekening van den 7den December een brief gerigt, om dit ligchaam den vrede te beloven, zoo men in onderwerping kwam en zich een anderen vorst koos.

Overeenkomstig dien brief werd aan *Ambo Kompa* geantwoord, dat de bevolking mannen, vrouwen en kinderen gerust naar hunne kampongs konden terug keeren en hun geen leed zou worden gedaan, maar zij integendeel zouden worden uitgenoodigd, den veldarbeid, de visscherij en andere neringen te hervatten, alsof geene vreemde troepen in de nabijheid gelegerd waren.

Den 8sten December kwamen andere en meer voorname personen hunne onderwerping aanbieden als:

Aroe Maleh,
Soeloewatang, *Maleh* en *Aroe Soga*.

welke voorname hoofden zijn en tot de *Toerae Katie* of het lijfvolk der Koningin behooren, benevens de zoon van Poengawa *Matee*, *Rowe Rie Patempa Daing Madewe* en zekere Imam *Soera*, dat mindere hoofden, maar toch lieden van aanzien zijn.

Den 9 dezer begaf zich de Generaal met drie kompagnien van het 11de bataillon infanterie en *eene* kompagnie kavallerie naar *Pasempa*, om de positie te verkennen en haar binnen te trekken, indien zij verlaten of ligt neembaar was.

De benaming van *Pasempa, het sterke,* verdient deze plaats volkomen.

Het acces is uiterst moeijelijk en de *twee* bestaande wegen, die de Generaal volgde, waren de eene in het gaan, de andere in het terug keeren, voor kanon onmogelijk; de mortieren zouden echter zonder veel moeite kunnen door gebragt worden. De eerste weg, die het minst moeijelijk, maar het langste is en waarmede, zoo beweerd wordt, de positie wordt omgegaan, heeft voor de infanterie negen uren marsch vereischt. De kavallerie heeft dien in 6½ uur tijds gedaan. Het bleek echter onjuist te zijn, dat door desen weg de positie omgegaan kan worden. De beide wegen looden op *drie* a *vier* palen vóór de positie te zamen en naderen de positie in front, waar zij buitengemeen sterk is. De andere weg, hoewel door een moeijelijker terrein loopende, werd door de kavallerie in drie en de infanterie in vijf uren tijds afgelegd.

Als men de positie op een half geweerschot afstands genaderd is, moet men haar aan den rand van een ravijn over een uiterst moeijelijken rotsachtigen weg, waar men niet dan man voor man en met voorzigtigheid gaan kan, langs marcheren, in dier voege dat goede schutters achter de borstweer, aan de andere zijde van het ravijn geplaatst, de naderenden één voor één kunnen nederleggen.

Aldus eenige honderd passen doorgemarcheerd hebbende, trekt men over het ravijn en moet men dan de eigentlijke borstweer, die eenige passen teruggetrokken en steil opgezet den weg dommeert, langs trekken, dan vindt men eene versperring of poort met kanon gewapend in den vorm eener kazemat en zoo smal, dat niet meer dan twee mannen in front er door kunnen. Daar opgehouden wordende, zou de vijand, door de steenmassa naar beneden te storten, alles verpletteren wat er onder staat. Dit defilé doorgekomen zijnde, ontmoet men, op twintig à dertig schreden, andere vierkante versterkte ruimten, die alle op zich-zelf staande werken zijn, maar tot het algemeen systeem behooren. Dan komen weder ledige ruimten met hier en daar in het gewas verborgene positien. Eindelijk nadert men het reduit, waar het verblijf was der koningin, dat meerdere zich onderling verdedigende versterkingen uitmaakt.

Men mag dus veilig aannemen, dat het verlaten dezer versterking ons veel verlies gespaard heeft.

Door vlugtingen van de geledene nederlaag onderrigt en te regt beducht, dat zij, bij het nemen van *Pasempa,* in onze handen vallen zou, had de koningin in aller ijl de plaats verlaten. Zoo overhaast was hare vlugt, dat, op weinige passen van hare woning haar draagstoel gevonden werd, die zij verlaten en voor een paard verwisseld heeft, omdat het eerste vervoermiddel niet snel genoeg was, en zij in den waan moest verkeeren, dat onze troepen in aantogt waren.

Behalve de woning van de koningin, zijnde een gewoon bamboezen gebouw van makassaarsche bouworde, waren geen andere dan 5 à 6 huizen in het reduit, benevens eene raadzaal met eene verhevene zitplaats, zeer gelijkende op den kansel, die men in de *Javasche* tempels soms aantreft. Alles was ruw en uit wild hout vervaardigd.

In de woning der koningin werden 80 geweren gevonden, die voor de verdediging van het reduit bestemd schenen, en wijders al hare kleeding, have en goed. Naar hetgeen dat nog — alles ingepakt, — gevonden is te oordeelen, kan zij niets dan hare rijkssieraden en voorwerpen van waarde medegenomen hebben. Er heerschte eene groote verwarring, alles was ingepakt voor eene verhuizing, maar had, wegens de overhaaste vlugt, moeten blijven staan. Hoewel daar een aantal zaken gevonden zijn, die veel geldswaarde vertegenwoordigen, waren er toch geene kostbaarheden. Lijnwaden, dekkleeden, gordijnen en dergelijk inlandsch huisraad, koperwerk en honderde kleinigheden, die niet genoemd kunnen worden, maakten de gevonden bezitting uit; stoelen, tafels, ledikanten waren niet aanwezig. Het was eene inlandsche huishouding in hare geheele oorspronkelijkheid. De defensieve wachthuizen in het front der versterking werden aan de vlammen prijs gegeven.

Na dezen togt naar *Pasempah,* betrok de generaal weder zijn hoofdkwartier te *Palakka,* om van daaruit de operatien voort te zetten.

De hierboven vermelde zoo gunstige uitkomsten, welke door onze troepen verkregen zijn, moeten, volgens verklaring van den bevelvoerenden Generaal, ten deele ook worden toegeschreven aan de verrigtingen van de eerste expeditie; — vermits de indruk, welke toen reeds door onze wapenen van zee- en landmagt verkregen is en het versterkte punt te *Badjoa,* gewis niet zonder invloed op de tegenwoordige operatien geweest zijn.

SNELPERSDRUK VAN H. M. VAN DORP TE BATAVIA.